

יוסף דעת

תוכן הסוגיות בקצרה
(והמסתעף)

רשימת הספרים ומחבריהם על מסכת פסחים

מסכת פסחים

בעריכת יוסף בן ארזה

**Dafyomi Advancement Forum
of Kollel Iyun Hadaf**
140-32 69 Ave.
Flushing, N.Y. 11367
Fax: (206) 2020-DAF [323]
Tel: 00 (972 2) 651-5004 (aft.)
email address: daf@dafyomi.co.il
Ask about D.A.F.'s free English study material!



יוצא לאור בהשתתפות מכון עיון הדף
שע"י כולל עיון הדף
ת.ד. 43087
הר נוף, ירושלים
פקס : 591-6024 (02)
טלפון : 651-5004 (02) בשעות אחה"צ
דואר אלקטרוני : daf@dafyomi.co.il
המכון מחלק מגוון רב של חומר בעברית ובאנגלית

מסכת פסחים, דפים ב – ח

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פרק ראשון – 'אור לארבעה עשר'

ב — אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר * (מקור וטעם הבדיקה; הימלכות מביטול החמץ; חמץ של איסורי הנאה; האם מועילה הבדיקה מהתורה לענין 'בל יראה') * מהו 'אור' * פירוש 'אור' במקראות שונים ובדברי חכמים * (בדיקה ביום לאור הנר) * לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב * הנודר מן האור * הריגת הבא במחותרת; (הבא במחותרת, ספק אם בא על נפשות אם לאו) * עשיית מלאכה בארבעה עשר בניסן; 'היכן מצינו יום שמקצתו מותר ומקצתו אסור' * השאת משואות בראש חדש * קידוש ידים ורגלים בבית המקדש בבוקר. * (ענינים: אור ל"ד בודקין את החמץ; פסיחה וחפזון; העולם הזה דומה ללילה; אור מתוך החושך; טהרת הלשון קודמת ל'זהגדת').

ג — לשון 'אור' — המשך * (בדיקת חמץ בתחילת הלילה) * לשון נקיה ולשון קצרה — בתורה, בלשון חכמים ובלשון המדוברת; הנהגות ומעשים * (ביטוי עייפות וטורח מעשיית מצוות ולימוד תורה) * מעשה בנכרי שאכל מקרבן פסח וקיבל ענשו; (אזהרת נכרי מאכילת קרבן פסח) * (מי שאין לו קרקע, לענין חיוב ראייה וקרבן פסח; הדר בחו"ל) * 'זמוציא דבה הוא כסיל' * (ענינים: הלשון והיחוס; דברים — עומדים ברומו של עולם).

ד — עניני לשונו של אדם — המשך * מדוע זמן הבדיקה בלילה * זריזון מקדימים למצוות * (ביעור חמץ בשעה ששית; זמן הביעור מן התורה) * לימוד תורה לפני בדיקת חמץ * המשכיר בית לחברו — על מי לבדוק; המשכיר בית בי"ד — האם חזקתו בדוק; (המשכיר בית לחברו — לענין בל יראה) * נאמנות נשים עבדים וקטנים על בדיקת חמץ * (הסתמכות על חזקה במקום שאפשר לברר) * בדיקת חמץ דרבנן * ביטול חמץ; (מקורו טעמו ופעולתו; ביטול על ידי שליח; האם דין ביטול מוסכם על דעת כל התנאים; זכיה בחמץ בפסח לאחר ביטולו; בלב או בפה; המבטל בפיו ולבו בל עמו; נוסח הביטול; קיום 'תשביתו' בהפקר; בגדרי 'תשביתו') * המשכיר בית לחברו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק * 'ניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בגופיה / בממוניה' * מקורות לאיסור חמץ משש שעות ומעלה ביום י"ד * (האם קיים איסור 'בל יראה' ביום י"ד) * (דיבור חול המורגל בפי אדם מישראל; אור תורה הנמשך באור הנר-מצוה).

ה — מקורות לאיסור חמץ ביום י"ד — המשך * אך — חלק * 'בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון...'. * הבערה ביום טוב * (המוצא חמץ ביום טוב / בשבת) * 'לא ימצא בבתיכם' ו'לא יראה בכל גבולך' — מדרש המקראות; (כפילות הלאוין) * הטמנת חמץ; קבלת פקדונות חמץ מן הנכרי; נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר, ושלא כבשתו ואינו שרוי עמך * (חמץ של ישראל אחר; חמץ של הפקר; בל יראה במפקיד ומופקד) * (נוסח הביטול; 'חמירא וחמיעא') * 'דבר הגורם לממון' בחמץ * (שלש 'ראשון').

ו — 'דבר הגורם לממוץ' * בהמת ארנונא ועיסת ארנונא — לענין חיוב בכורה וחלה *
חמץ של נכרי ברשות ישראל — חילוקי דינים * האם שכירות קונה * העמדת מחיצה בפני
חמץ של נכרי ושל הקדש * המפרש והיוצא שיירה; העושה ביתו אוצר — האם זקוק לבער
חמצו * מאימתי שואלים ודורשים בהלכות הפסח — שיטות וילפותות * אין מוקדם ומאוחר
בתורה; בענין אחד ובשני ענינים * הבודק צריך שיבטל * ביטול פירורים; (בגדר 'פירורים';
בדיקת פירורים; חמץ המונח במיכלי אשפה) * סופי תאנים וענבים — לענין גזל ולענין חיוב
מעשרות * (בל יראה ובל ימצא בחמץ שאינו ידוע) * ביטול לאחר זמן האיסור * 'שני
דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו הוא ברשותו' * (בעלות על איסורי הנאה)
* (ענינים: הכנה לפסח שלשים יום; קרבן הפסח; 'כל בן נכר לא יאכל בו'; פרעה — הערף;
פרשת החודש).

ז — ביטול חמץ משעה ששית ואילך * המקדש בחמץ * היה יושב בבית המדרש ונזכר
שיש לו חמץ בתוך ביתו * הפת שעטיפשה ואין ידוע אם מצה או חמץ; מעות שנמצאו
בירושלים ואין ידוע אם של חולין או של מעשר; מעות שנמצאו בתיבה, ספק חולין ספק מעשר;
האם הולכים אחר האחרון * הבודק צריך שיברך * נוסח ברכת ביעור חמץ; נוסח ברכות
המצוות, ב'על... או ב'ל...' * ברכת המצוות עובר לעשייתן * בדיקה לאור הנר — ילפותות
והלכות.

ח — בדיקה לאור הנר, לאור החמה; חצר, אכסדרה, כנגד ארובה; אבוקה * פירוט מקומות
שאינן מכניסים בהם חמץ * הכנסת היד לחורין ובסדקין; בדיקה במקום סכנה * שלוחי
מצוה אינן ניזוקין; כשמתכוין למצוה ולצרכו; במקום שההזק מצוי; בהליכה למצוה ובחזרה *
עליה לרגל למי שאין לו קרקע * מפני מה אין 'פירות גינוסר' ו'חמי טבריה' בירושלים *
בדיקת חמץ במרתף יין.

מסכת פסחים, דפים ט – כ

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

ט – חשש להימצאות חמץ על ידי גרירת חולדה * (בדיקה במקום שאין מכניסים בו חמץ, כשראינו שנטלה חולדה חמץ) * טומאת מדורות העכו"ם * אין ספק מוציא מידו ודאי; ספק וספק; (בספק הרגיל; בספק רחוק) * חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות; חזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן * הכנסת תבואה הביתה במוץ שלה; (חילוקי דינים ושיטות) * מעשה בשפחה שהטילה נפל לבור ובא כהן והציץ בו * (זיהוי ה'ברדלס') * הצנעת החמץ לאחר הבדיקה * תשע צבורין של מצה ואחד של חמץ, וגרר עכבר חתיכה אחת לבית; 'כל דפריש מרובא פריש'; 'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי' * (בדיקה במקום 'ספק ספקא' ובמקום 'ספק דרבנן'; 'ספק ספקא' במקום שאפשר להחמיר בקלות; דין 'הלך אחר הרוב' כלפי איסור אכילת חמץ) * שני עכברים שנטלו מצה וחמץ ונכנסו לשני בתים, בדוק ושאינו בדוק * (סברת 'אין לדבר סוף') * (מצות קבורה בנפלים; קבורה בבור; האם עבדים קרויים 'אדם').

י — סברת 'שאיני אומר...'; ('שאיני אומר' ו'ספקא דרבנן' בדין דרבנן שעיקרו מדאוריתא) * עכבר שנכנס עם חמץ לאחד משני בתים; דין 'שני שבילין' לענין טומאה וטהרה * ספק נכנס לבית ספק לא נכנס; 'ספק ביאה' לענין טומאה ברשות היחיד * נכנס ובדק ולא נמצא; נכנס אחד ונמצא אחד; וכן לענין טומאה וטהרה * הניח מנה ומצא מאתים, מאתים ומצא מנה * הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת; קרדום שאבד בבית או שנמצא בזוית אחרת — האם חוששים שאדם טמא נכנס לבית * כמה ספקות בעכבר שנכנס עם חמץ בבית * חיוב ביעור בכבר בשמי קורה, בתוך הבור, בפי נחש * זמני בדיקת חמץ; מי שלא בדק אור ל"ד * חשש אכילה בהתעסקות עם מאכלות אסורים.

יא — קצירת התבואה החדשה והתעסקות בה קודם שקרב העומר * גורות שגורו חכמים שזא ישבח ויעשה איסור; נתינת שפופרת מנוקבת מערב שבת לטפטוף שמן לנר; (הסתפקות משמן שבנר; סגירת בלוני הגז כשהאש דלוקה); קשירת חבל לדלי בשבת; הקזת דם לבכור שאחזו דם; קרצוף הבהמה ביום טוב * (סתם חכמים החולקים על רבי יהודה) * זמן אכילה והשתמשות בחמץ בערב פסח; (זמן שריפת חמץ בערב פסח; הקדמת השריפה; האם די בשריפת כוית חמץ) * הפרשי זמן שנתגלו בחקירת העדים; טעות ואי-דיוק אפשריים בזמן.

יב — טעות בשעות, לענין עדות והזמה ולענין ביעור חמץ * מה בין חקירות לבדיקות * (זמן השבתת החמץ בפועל מן התורה) * כיצד מבערים את החמץ, בשעת הביעור ושלא בשעת הביעור * זמני סעודת שחרית.

יג — אכילת חמץ בי"ד בשעה חמשית * י"ד שחל להיות בשבת — ביעור חמץ חולין ותרומה * (סעודה שלישית בשבת קודם חצות; סעודה שלישית בערב הפסח) * אין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח * פקדון חמץ בי"ד בניסן; פריטת מעות ומכירה של גבאי צדקה * המפקיד פירות אצל חברו, והם הולכים ומתקלקלים * שתי חלות של תודה מונחות על גג האיציטבא * הבאת תודה בי"ד בניסן * (י"ד בניסן כעין 'חג'; באיסור צמצום זמן אכילת הקדשים; צמצום הזמן במקצת מן הקרבן) * חלות תודה שאבד זבחן; שנשפך הדם * (פדיון קדשים שהולכים לאיבוד) * שני דברים המתירין, האם מעלים זה בלא זה.

יד — עשיית סימנים לזמני איסור חמץ על ידי שתי פרות החורשות בהר המשחה * הוספת טומאה על בשר קדשים שנטמא או שמן תרומה שנפסל, בשעת שריפתם; שריפת תרומה טמאה עם טהורה בפסח * האם אוכל מטמא אוכל — בחולין, בתרומה ובקדשים * 'חרב הרי הוא כחלל' * (האם טבול-יום מטמא קדשים) * (בגדרי דין 'משמרת תרומות'; איבוד וטימוי תרומה טהורה בזמן הזה; הכשרת פירות טבל לקבל טומאה) * טומאת משקים לטמא אחרים — מדאוריתא או מדרבנן * כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה * (תקופת רבי חנינא סגן הכהנים; רבי עקיבא).

טו — שמירה מטומאה לתרומה תלויה; הנחתה במקום התורפה; טימוי תרומה ההולכת לאיבוד; תרומה הטמאה בטומאה דרבנן; (דבר שאינו ראוי מדרבנן, האם נחשב 'ראוי מדאוריתא) * שרפת פיגול נותר וטמא כאחת * שרפת תרומת חמץ טהורה עם הטמאה בי"ד בשעה ששית ובשעה שביעית * 'להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו' * הפת שעפשה — לענין טומאת אוכלין ושריפתה עם הטמאה * טומאת משקין לטמא אחרים — מדאוריתא או מדרבנן.

טז — ספק משקין ליטמא ולטמא אחרים * משקי בית המטבחים שבעזרה — האם הם מטמאים * 'וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא'; אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור * הכשר לקבלת טומאה במים תלושים ובמחוברים * דם קדשים ודם התמצית — לענין הכשר לקבלת טומאה * דם שננטא וזרקו; ריצוי ציץ על דם שננטא * בדיקת חגי הנביא את הכהנים בהלכות טומאה וטהרה * (ענינים וטעמים בטומאה וטהרה).

יז — שאלות חגי לכהנים ותשובותיהם * משקי בית מטבחיא / מדבחיא דכן; טומאת עצמם וטומאת אחרים; נטמאו בפנים ויצאו, נטמאו בחוץ ונכנסו; בכלים ובקרקע * (דין האכלים שנגעו במת) * ('קשיא') * טומאת כלים על ידי משקים טמאים — מקורה ודיניה * פרה ששתתה מי חטאת.

יח — טומאת מי חטאת שבמעיי פרה — המשך; משקה סרוח שבמעיי בהמה, לענין טומאה *
טומאת אֶבְלִים / משקים / כלים — לטמא אוכלים / משקים / כלים. חילוקי דינים וילפותות
* עלילת משקים לטומאה; (טומאה והכשר במי פירות; הגדרת 'קל' ו'חומר' לפי
התוצאה המעשית) * 'מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא' * מנין לרביעי
בקודש שהוא פסול.

יט — האם יש חמישי בקודש * הכלי מצרף את מה שבתוכו לקודש; סולת, קטורת, לבונה,
גחלים — שנגע טבול יום במקצתן; צירוף דאורייתא או דרבנן * מחט שנמצאת בבשר
קדשים — מה דין הבשר, הסכין והידיים * טומאת ידיים וכלים במקדש * ספק הרוקים
וספק הכלים שנמצאו בירושלים * ספק טומאה בעזרה * ספק טומאה בדבר שאין
בו דעת לישראל; בטומאה הבאה בידי אדם * (ספק טומאה — ענינים).

כ — הכשר לקבלת טומאה בבשר קדשים; (האם צריך 'טופח על מנת להטפוח' להכשר קבלת
טומאה); הכשר במשקי בית המטבחים שבעזרה; חיבת הקדש מכשרת; צריד של מנחות
— האם מונים בו ראשון ושני * מחט טמאה שנמצאת בפרש * 'שלש טומאות בשרץ'
— כלי, אוכלין ומשקין * שרץ שנמצא בתנור — דין האֶבְלִים והכלים שבתוכו *
שריפת תרומות טמאות תלויות וטהורות בפסח — כאחת או בנפרד * חבית של תרומה
שנשברה בגת העליונה וחולין טמאים תחתיה; (טימוי תרומה ההולכת לאיבוד או לטומאה
במקום שאין הפסד) * יין תרומה שנטמא — מה יעשה בו; האם חוששים לתקלה
בהשהיית תרומה טמאה; (האם יש חיוב להשתמש בתרומה טמאה כשאין לאדם חפץ
בשימוש) * ('הפסד מרובה' שבגמרא ובפוסקים).

כא — 'אין הכרעת שלישיית מכרעת' * חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה — המשך.

מסכת פסחים, דפים כא — לד

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פרק שני — 'כל שעה'

כא — הנאה והשתמשות בחמץ בערב הפסח * כיצד ביעור חמץ; (קיום 'תשבתו' במכירה לנכרי ובהפקר; מצוה שהיא רשות) * האכלת חמץ לבעלי חיים בערב פסח; (בע"ח הפקר) * מכירת חמץ לנכרי קודם הפסח * חרכו קודם זמנו (ולאחר זמנו); (הנאה מאפר חמץ) * המקדש בחמץ האסור מדרבנן * (הסקת תנור בחמץ, האם היא נחשבת הנאה כדרכה) * הנאה מן החמץ תוך כדי שריפתו * מקור לאיסור הנאה בחמץ ובשאר איסורים * נתינת נבלה ומכירתה, לגר ולנכרי — דינים וילפותות; (מתנת חנם לנכרי שאינו רשע).

כב — 'לכלב תשליכון אותו' — מה בא הכתוב למעט * חולין שנשחטו בעזרה * הנאה בגיד הנשה; האם יש בגידין בנותן טעם; גיד של בהמה טמאה * (שיעור חיוב מנימלי להנאה מאיסורי-הנאה) * איסור דם, אבר מן החי, שור הנסקל, ערלה — לענין הנאה ושאר הלכות. דינים וילפותות * דרשות 'את' שבתורה; 'את ה"א תירא' — לרבות תלמידי חכמים' (ענינים וטעמים).

כג — ערלה באילן הנטוע לרבים * ('שלא כדרך' באיסורי תורה) * אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט * הנאה ושימוש בתרומה לישראל; ביין לנזיר; חדש; מינים טמאים; חמץ בפסח; חלב; גיד הנשה * סחורה במינים טמאים; (מדאוריתא או מדרבנן; במינים טמאים, בטרפות ונבלות, בחלב ובדם) * (איסור דרבנן בדבר שהיתרו מפורש בתורה) * ילפותות לאיסורי הנאה בכל התורה * (שימוש הקדש באיסורי הנאה) * (טומאה וטהרה בחלב נבלה וטרפה) * הנאה מגיד הנשה.

כד — דרשות המקראות שבפסולי המוקדשין * ('אימורין') * שריפת קדשי קדשים בקודש * אזהרת אכילת בשר קודש שנותר או שנטמא, ושאר פסולי המוקדשין * מלקות על 'לאו שבכללות' * 'אין מזהירין מן הדין' * הכפלת לאוין בדבר אחד * אכילת אימורים בטומאת הגוף ובטומאת בשר * אכילה / הנאה שלא כדרך, באיסורי אכילה / הנאה * (אפר איסוד"נ הנקברים, אסור מהתורה או מדרבנן; בליעת מאכלים ותרופות) * שתיית מי פירות של ערלה; 'זיעה בעלמא'; (שתיית מי פירות ביוהכ"פ) * מנין לבשר בחלב שהוא אסור.

כה — מקור לאיסור הנאה בבשר בחלב * 'שעת הכושר' בכלאי הכרם; איסור כלאי הכרם בהשרשה ובתוספת גידול * ריפוי באיסורי הנאה; בשלש עבירות חמורות * 'יהרג ואל יעבור' בעבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים * (מסירות נפש — תולדת האהבה) * סיכה בפרי בוסר של ערלה * (קדחת וחום, האם ומתי נחשבים כחולי שיש בו סכנה) * הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו; אפשר / לא אפשר; מתכוין / לא מתכוין * (חיוב ענוה על פי דין תורה).

כו — הנאה הבאה לאדם בעל כרחו — המשך; (באיסור תורה ובאיסור דרבנן) * ישיבה בצלו של היכל * אופן כניסת האומנים לבית קדשי הקדשים לתקן * קול מראה וריח — לענין מעילה * הנאה מדבר שנעשית מצוותו; ריח הקטורת, תרומת הדשן, בגדי כהונה, עגלה ערופה * 'שני / שלשה כתובין הבאין כאחד' * פסלות עגלה ערופה / פרה אדומה בעבודה ובעליית בעלי חיים עליה * שטיחת אבידה לצורכה ולצורך המוצא * לבישת בגדי כלאים על ידי מוכרי כסות * תנור שהסיקו באיסורי הנאה * האם יש שבח עצים בפת * זה וזה גורם * שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה — חילוקי דינים; (דבר המחמיץ ודבר המטעים).

כז — זה וזה גורם, בע"ז ובשאר איסורים — המשך; (זו"ג בחמץ בפסח; חלב של בהמה שאכלה חמץ) * פת שנאפתה בעצי אשירה, ונתערבה באחרות * (שינוי מן האמת לצורך העמדת האמת) * צירוף כלי חרס על ידי היסק בעצי איסור * 'הלכה כרבי מחבירו ולא מחבריו' * בישול על ידי גחלים מעצי איסור; גחלים לוחשות וגחלים עוממות; הנאות האסורות בעצי איסוד"נ * תנור שהסיקו בעצי הקדש (ובאיסורי הנאה הנקברים); הקדש אפילו באלף לא בטל; יציאת עצי הקדש לחולין על ידי הסקתם; בשוגג ובמזיד; בשלמים * אפר הנשרפים; אפר עצי אשירה; אפר הקדש * ביעור חמץ בשריפה או בשאר מיני השבתות — שיטות וילפותות * (המוצא חמץ בפסח, האם יחזר אחר עצים לשורפו).

כח — לימוד השבתת חמץ מנותר * הטלת חמץ ועבודה זרה לים ולנהר — האם צריכים פירור / שחיקה; ('ים המלח') * (השלכת חמץ לבית הכסא; חמץ שנסרח בפסח) * חמץ שעבר עליו הפסח, של נכרי ושל ישראל * חמץ באכילה ובהנאה — קודם זמנו, בזמנו, ולאחר זמנו * דרשות המקראות שבאיסור חמץ * משך זמן איסור חמץ בפסח מצרים * חמץ המוחמץ מחמת דבר אחר * חובת מצה ללא קרבן פסח; (האם אכילת מרור היא מצוה לעצמה).

כט — חמץ שעבר עליו הפסח — של ישראל, של נכרי, של הקדש * (האוכל משל חברו — האם קנאו; קניית אורח את מנתו) * הנאה מחמץ של נכרי * האוכל חמץ של הקדש במועד; האם פודין הקדשים לאכול לכלבים; דבר הגורם לממון * (האם הקדש יכול להשתמש בחמץ בפסח) * (משהה חמץ בפסח על מנת לבערו; המוצא חמץ ביום טוב אחרון) * ביטול חמץ שנתערב במינו / שלא במינו — בזמנו ושלא בזמנו; האם יש ביטול בתערובת מין במינו.

ל — תערובת חמץ — המשך * (ביטול בתערובת מין במינו — בחמץ ובשאר איסורים; דבר שיש לו מתירין' — בחמץ בפסח) * (שימוש בשאור של נכרים; בכלי אפייה שלהם) * קדירות של חמץ — דינם בפסח * תנור שטחווהו בשומן; היסק כלי חרס להכשירם * סכיני חמץ (הכשר לקת ולידית); עץ-פרור; כלי קוניא; כלים שנשתמשו בהם בצונן (ובכלי שני); (מחבתות); כלי-חמץ — הכשרתם לפסח * ('נותן טעם לפגם' בחמץ בפסח) * (חומרה שאי אפשר לכלל הציבור לקיימה; מקלות חד-פעמיות לאפיית המצות) * נכרי שהלוה את ישראל על חמצו, וכן להפך — מה דין החמץ לאחר הפסח * בעל חוב למפרע הוא גובה או מכאן ולהבא * (פרפראות; מנהג שבירת קדרות בפסח; הכשר לכלי שמעמידים בו חלב).

לא — גביית בע"ח, למפרע או מכאן ולהבא (בקרקות ובמטלטלין) — המשך; הקדשת / מכירת הנכס המשועבד, על ידי הלוה או המלוה * ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, ומת ראובן; גביית בעל-חוב מקרקע שגבו יתומים * שעבודא דרבי נתן * נכרי שהלוה את ישראל על חמצו; ישראל שהלוה נכרי על חמצו — חילוקי דינים * קניית בעל חוב את המשכון — בנכרי ובישראל * חמץ שנמצא בחנות של ישראל ושל נכרי * חמץ שנפלה עליו מפולת; (כיצד הדין כשלא ביטלו) * שמירת כספים בקרקע; (שמירת כספים בזמן הזה) * האוכל תרומת חמץ בפסח * האוכל תרומה בשוגג.

לב — תשלומי תרומה; לפי מדה או לפי דמים; אבל גרוגרות ושילם תמרים * האוכל תרומת חמץ; האוכל תרומה שאין לה דמים — שיטות וילפותות * זר האוכל תרומה פחות מכזית; פחות משה-פרוטה * שיעור חיוב מנימלי לענין מעילה ותשלומי תרומה * מזיק תרומה.

לג — הזיד במעילה * חומר במעילה מבשאר מצוות; שיעור-חיוב; אינו מתכוין ומתעסק * המפריש תרומה חמץ * תרומה מן הטמא על הטהור * הפרשת תרומה (ומעשרות); ואיסור טבל) בפירות שלא היו להם שעת הכושר * (אפשרות החמצה במחובר; קריאת שם תרומה לפירות מחוברים שאינם צריכים לקרקע) * משקים היוצאים מדריכת ענבים שנטמאו; מיפקד פקיד או מיבלע בליעי * טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת * מה ייעשה בתרומה טמאה — פת, שמן, חטים, תותים וענבים.

לד — הסקה בחטים של תרומה טמאה * שתילי תרומות שנטמאו ושתלן; גידולי תרומה וגידולי טבל; גידולי גידולין * 'היסח הדעת' פסול הגוף או פסול טומאה * 'עיבור צורה' בפסולי המוקדשין * זריקת הדם על זבח שנפסל בהסח הדעת * מעלות שעשו חכמים בהקדש; זריעה בהקדש ובתרומה — האם היא מטהרת; מי החג שנטמאו והשיקן; ענבים של תרומה שנטמאו ודרכן; מילוי מי חטאת מן המעין.

מסכת פסחים, דפים לה – נ

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

לה — מעלות בקדשים — המשך; אכילת תרומה וקדשים לטמא שהעריב שמשו; טומאת עצים ולבונה * אלו דברים שאדם יוצא בהם ידי חובת אכילת מצה בפסח * חמשת מיני דגן וצירופם; אורז ודוחן; (על זיהוי 'שבולת שועל') * עיסה שנילושה ביין שמן ודבש; המחזה וגמעו — לענין איסור חמץ וחובת אכילת מצה; (פירור המצה ואפייתה מחדש) * טבל, דמאי, תרומות ומעשרות והקדש — לענין אכילת מצה * (מצוה הבאה בעבירה; דחיית עשה ללא-תעשה — במצה האסורה; אבל כחצי זית מצה של טבל וכחצי זית של חולין; מצה שנאסרה בכניסת יום טוב; נאפתה על דעת אכילתה בטבלה; ביטול מצה של טבל במצות כשרות; מצה של טבל לענין 'בל תוסיף') *

(דברים הבאים לידי חימוץ — בעבודת ה').

לו — מצה של טבל — המשך * מצה של מעשר שני * 'לחם עני' — דרשות * לישא וקיסוף המצה ביין ושמן ודבש * לישא בפורשין — במצה ובמנחות * לתיתת מנחות; מקום הלתיתה והלישה במנחות * מצה של ביכורים * פדיית מעשר שני בירושלים * האם ביכורים מותרים באכילה לאונן; זמן הבאת ביכורים והקריאה * (הבאת בכורים ממיני דגן מלבד חטים ושעורים; וכן לענין מנחות ולענין קדימה בברכות) * ('ואם תאמר' ללא תירוך) * מצה חלוטה, אשישה, מצה של סולת נקיה * אפיית פת עבה בפסח.

לז — פת עבה בפסח * פת מרובה ביום טוב * מיני פת שונים, לענין מצה ולענין חלה — פת נקיה; הדראה; סריקין המצוירים; סופגנים דובשנים ואיסקריטין; מעשה אילפס; מצה הינא; מיני חליטה; מעשה אילפס שאפאו בתנור; הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ, הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו * (מחזיקה בשבת בצורות ובאותיות שעל מיני מאפה) * עיסה של מעשר שני — לענין חלה ומצה.

לח — מעשר שני — לענין חיוב חלה, מצה ואתרוג * האם יוצא אדם ידי חובתו במצה שאינה שייכת לו * חלת מעשר; חלה הלוקחה מכסף מעשר — לענין מצות מצה; סברת 'הואיל'; תרי 'הואיל' * מצות מצה בחלות תודה ורקיקי נזיר; מצה שאינה משתמרת לשם מצה אלא לשם דבר אחר; מצה שאינה עשויה לשבעה * (מעט מי פירות עם מים, האם ממזהרים להחמיץ).

לט — ירקות שאדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח — פרטים וכללים * מצוה בחזרת — חסא; (על אכילת חסה ו'חרייץ' למרור) * הקש מרור למצה * (זיהוי ה'מרור' שבתורה ובמשנה; הידור מצוה דאוריתא; הידור בדבר המפורש בתורה) * ('הירדוף' — צבר) * כלאים בזרעים ובירקות שבערוגה * לחים, יבשים, כמושים — בקלח ובעלים; כבושים שלוקים ומבושלים; טעם מרור * מרור של מעשר שני * שריית המורסן וחליטתו; שימוש בו לרחיצה * דברים שאין באים לידי חימוץ; דיני האפוי, המבושל, החלוט, שנפל עליו דלף, מאכל קמח העשוי בשמן ומלח, קמח קלוי, חליטת שני גרעינים ביחד * (מצה שרויה — מנהגים ושיטות) * (נתינת מלח באפית מצה) * (רמזים: מרור — חסא; החלוט אינו מתחמץ).

מ — חריכת שיבולים וקליית קליות בפסח * (מצות כפולות / דבוקות) * לתיתת שעורים וחטים בפסח; גרגרים שנתבקעו; צמיתת גרגרים בחומץ * (חטה מבוקעת שנמצאת בתוך מצה או בתוך תרנגולת) * מתי מתחילה מצות שימור המצות * בצקות וקמחים של נכרים * (שימור למצות הנאכלות בכל ימי הפסח) * השהיית חטים ששהו במים בפסח) * מכירת חטים מחומצות לנכרי קודם הפסח * בגד שאבד בו כלאים * מלילת הקדירה בפסח על ידי חומץ; האם החומץ מבשל; מיחוי הקדרה ב'חסיסי' * נתינת קמח לתוך החרדל והחרוסת.

מא — קמח בחרדל ובחרוסת ובחומץ — המשך * דיני צלי-אש בקרבן פסח — בישול במים ובשאר משקים, צלי קדר, בשלו וצלאו, צלאו ובשלו, חרוך, חי, מבושל בחמי טבריא, מנין המלקיות, אכלו נא / צלי מבעוד יום, בשלו מבעוד יום * ('חמי טבריא' בירושלים) * מצת מצוה שנשרתה ושנתבשלה * בישול בשבת בחמי טבריא * לאו שבכללות * מלקיות באכילת הנזיר זג וחרצן * לאו הבא מכלל עשה ('דרך אכילה' בבשר חי של בהמה).

מב — המתפיס תמימים לבדק הבית * 'לאמר' — אזהרת לאו * מי תשמישו של נחתום בפסח * מים שלנו * דיני הלישה והקיטוף; לישה בחמה, במים חמים ופושרים (לכתחלה ובדיעבד) * (ענין רדיפת השלום ומהירות במצוות).

פרק שלישי

אלו עוברים בפסח; פירוט מאכלים שיש בהם תערובת חמץ או חמץ נוקשה; פירוט הרכבם, שימושם ותכונותיהם * (השהיית תערובת חמץ וחמץ נוקשה וחמץ שאינו ראוי לאכילה; דינם לאחר הפסח) * מאכלים הטובים לגוף ושאינם טובים * יהודה ואדום — 'אמלאה החרבה'; 'ולאם מלאם יאמץ' * הלוקח חומץ מעם הארץ — האם צריך לעשרו * (ארבעה מיני מדינה שאמרו חכמים — רמזים).

מג — טיפולי נשים; שמן המור * חמץ דגן גמור על ידי תערובת חמץ נוקשה — שיטות וילפותות * (קטניות בפסח — הנאה והשהייה) * (הגדרות 'חמץ נוקשה') * ('חצי שיעור' בתערובת חמץ) * ריבויי 'כל'; 'כל מחמצת'; 'כי כל אוכל חמץ ונכרתה...'; 'כי כל אוכל חלב...'; 'כי כל שאור... לא תקטירו' * חיוב נשים באכילת מצה * האם התר מצטרף לאיסור בנוזר, בהקטרת שאור, בחמץ ובשאר איסורי תורה — שיטות וילפותות * ('הברו נושאי כלי ה').

מד — התר מצטרף לאיסור — המשך * מקפה של תרומה ותבלינים של חולין, ולהפך — לענין מגע טבול יום * תערובת חמץ כזית בכדי אכילת פרס * אכילת כותח בפני עצמו ובטיבול * סברת 'שאני אומר' בספק תערובות תרומה וחולין * (תרומה בזמן הזה דרבנן) * טעם כעיקר — מקור הדין * נויר ששרה ענבים ביין; שרה פתו ביין * בשר בחלב, גיעולי נכרים — האם הם 'חידוש'.

מה — התר מצטרף לאיסור — בנויר ובחטאת; טעם כעיקר; צירוף איסורי נויר זה לזה — שיטות וילפותות * בצק שבסידקי עריבה — לענין ביעורו בפסח ולענין חציצה בטבילה; חילוקי דינים * ('חצי שיעור' בהשבתת חמץ) * הפת שעטיפשה — לענין ביעורה בפסח ולענין טומאת אוכלין; (מאכל שנפסל מאכילה וראוי לתקן בו מאכלים אחרים; שאור; שמרים של איסור) * כּוּפֶת שאור שיחדה לישיבה * ביעור לפירורי בצק שבבית * קמח שניתן לתוך עריבת העבדנים.

מו — בצק שבסדקי עריבה — לענין צירופו לטומאת אוכלין; חציצה בטבילה; הורדת טומאה לעריבה * בצק החרש * שיעורי מרחק הליכה לגבל לתפילה לנטילת ידים ולעיבוד עורות * כיצד מפרישים חלה בטומאה ביום טוב — שיטות וטעמים * (חימוץ לבצק מוקפא) * (שריפת תרומה וחלה בלילה) * האם טובת הנאה ממון * האם אומרים 'הואיל' * (שאיילה על חלה שהופרשה על ידי שליח) * האופה מים טוב לחול * האם צרכי שבת נעשים ביום טוב מן התורה * שחיטת בהמה מסוכנת ביום טוב כדי שלא תתנבל ותיפסד.

מז — 'הואיל' — המשך * אפיית לחם הפנים ושתי הלחם ביום טוב; (מילה שלא בזמנה ביום טוב שני של גליות; מלאכה בארץ ישראל ביו"ט שני של גליות) * חורש תלם אחד וחייב עליו שמונה לאוין; ('מתוך' ו'הואיל' בחרישה) * מבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואכלו * מוקצה מדאורייתא או מדרבנן * הקרבת שה מוקצה לקרבן תמיד * 'ושה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל' — דרשות.

מח — שה מוקצה לקרבן — המשך * (פסול 'ממשקה ישראל' בדבר האסור מדרבנן; באיסור תורה שאינו ב'חפצא') * מספר לאוין אפשריים בהבערת עצים לבישול * האם אומרים 'הואיל'; חילוקים בסוגי 'הואיל' * (אפיית עיסה טמאה שלא הורמה חלתה, ביום טוב) * ('מכילתא') * כמה שיעור עיסה בפסח; שיעור חיוב חלה * (מדת 'קפיזא') * צירוף מיני מאפה בסל ובתנור לענין חיוב חלה * שלש נשים מתעסקות בבצק ואופות בתנור אחד — כיצד * (שהייה בבצק ללא עסק) * שיאור וסידוק — הגדרתם ודינם.

מט — זמן ביעור חמץ כשי"ד חל להיות בשבת * מי שיצא מביתו ונזכר שיש לו חמץ בתוך הבית; הולך לדבר המצוה, לדבר הרשות, להצלת נפשות; וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש * סעודת אירוסין — מצוה או רשות * הנהגות תלמיד חכם ושמירת כבודו; (סעודת הרשות וסעודת מצוה; סעודת נישואי בת ת"ח לעם הארץ) * זיווג בת כהן לישראל; בת ת"ח לעם הארץ; מעלת זיווג עם בת ת"ח * מאמרי חכמים בפחיתותו של עם הארץ וההנהגה עמו * (מעלת רבי עקיבא בהיותו רועה) * שיעור החמץ שחוזרים עליו כדי לבערו; שיעור אכילה לחיוב ברכת המזון * (ענינים: אכילת בשר לעם הארץ; התאחדות גמורה עם התורה).

ג — דרשות המקראות שבספר זכריה על העתיד לבוא * 'עולם הפוך ראיתי — עולם ברור
ראית'; 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו'; 'הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד
במחיצתן' * (על מעלת כתיבת דברי תורה) * 'כנעני' * 'והיה ה' למלך על כל
הארץ...'; 'זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר' * (גילוי ההכרה לעתיד שהכל בידי שמים).

מסכת פסחים, דפים נא — סה

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פרק רביעי — 'מקום שנהגו'

נ — מנהגי מקומות בעשיית מלאכה בערבי פסחים עד חצות; ההולך ממקום למקום — כיצד ינהג? * מוליך פירות שביעית ממקום למקום, דין ביעורם * עשיית מלאכה בערבי שבתות וימים טובים, (מזמן מנחה גדולה או מנחה קטנה) * דברים שמנו חכמים שהעושאם אינו רואה סימן ברכה לעולם * זריז ונשכר / ונפסד; שפל ונשכר / ונפסד * (על עין הרע ותמהון הבריות) * (שכר מתורגמנים וחונים בשבת) * העסק בתורה ובמצוות שלא לשמה ולשמה * ברכה ועשירות אצל כותבי סת"ם * מנהג בני ביישן שלא לילך בערב שבת מצור לצידון; 'שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן' * מנהג בני חוזאי להפריש חלה מאורז * (עניני 'לשמה' ו'שלא לשמה' בלימוד תורה ומצוות).

נא — דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור — אי אתה רשאי להתירן בפניהם * (ברכה על מנהג) * רחיצה עם קרובי משפחה; רחיצת תלמיד עם רבו * יציאה בקורדקיסון בשבת * ישיבה על ספסלי נכרים בשבת * מעשה ברבה בר בר חנה שבא לבבל ואכל חלב דאייתרא; מנהג בני ביתו בזה * ההולך ממקום למקום — כאיזה מנהג עליו לנהוג * (שינוי ממנהג מקומו מפני המחלוקת) * איסור ספחים בשביעית; ספיחי כרוב * 'אל ישנה אדם מפני המחלוקת' * (עניני מנהגים, תוקפם ושמירתם).

נב — עשיית מלאכה ביום טוב שני של גליות לבן ארץ ישראל שהולך לחו"ל; (מלאכה בצינעה; טלטול מוקצה; קבוצת אנשים שנמצאים במקום נידח בחו"ל) * (שינוי נוסח התפילה לפי מנהג המקום) * מלקות ושמטא לתלמיד חכם שסרח * המוליך פירות שביעית ממקום למקום — חילוקי דינים לענין ביעור; (דין ביעור לפירות הנשלחים ממקום למקום) * דיני ביעור פירות שביעית; שלשה כבשים בחבית אחת; זמני הביעור בפירות השונים; שלש ארצות לביעור ושלש ארצות בכל אחת ואחת; ביעור לפירות שיצאו חוצה לארץ; (הוצאת פירות שביעית לחו"ל); (מהות הביעור); (עבר זמן הביעור ולא ביער) * מאימתי נחשב 'פרי' לענין ערלה ולענין הפסד פירות שביעית.

נג — מאימתי נחשב 'פרי' — המשך; 'סמדר' 'בוטר' 'גרוע' * פירוט זמני ביעור לפירות שונים; (הגדרת זמני ביעור; המסופק מתי זמן הביעור) * סימן להרים, לעמקים, לשפלה * מכירת בהמות לנכרים; 'גזרה לגזרה' (במנהגים) * אכילת צלי בליל פסחים; אמירת 'בשר זה לפסח' 'חטים אלו לפסח'; אכילת גדי מקולט בליל פסח * תודוס איש רומי * (מניעת הענשה בנידוי למחזיק תלמידי חכמים ולבעל אגרופים) * 'שלא התנדב כדרך המתנדבים' * מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמם על קדושת השם לכבשן האש * 'בצל החכמה בצל הכסף' * הדלקת הנר בלילי יום הכפורים * ברכה על האור במוצאי יוה"כ פ * (ענינים: קילוס ושירה בפעולות טבעיות; שורש המחלוקת בישראל).

נד — ברכת האור במוצאי יוה"כ פ — המשך * (דין 'ערבות' בברכת האור והבשמים במוצאי שבת; ברכה עבור קטנים או גדולים שאינם יודעים לברך) * מתי נברא האור * דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות; דברים שנבראו קודם שנברא העולם; דברים שנבראו בפועל במוצאי שבת * צבעון וענה * שבעה דברים מכוסים מבני אדם * דברים שעלו במחשבה ליבראות ודין הוא שיעלו * תשעה באב ותענית ציבור — לענין מלאכה; בין השמשות; ספיקא דיומא; תפילות וברכות; רחיצה * (ענין עשרה דברים שנבראו ערב שבת בין השמשות; בירור כל המעשים באחריתם).

נה — חשש 'יורה' בהתנהגות כתלמיד חכם * (בענין איסור גאווה) * מלאכה בערבי פסחים — חילוקי שיטות * (הפסקה ממלאכה בחצות היום) * האם מותר לשתול שיבולת בארבעה עשר; האם העומר מתירה * פירוט מלאכות ופעולות המותרות ב"ד; בחולו של מועד * (בגדרי 'הפסד מרובה') * ששה דברים שעשו אנשי יריחו * (ציונים: 'חד... אמרינן, תרי... לא אמרינן'; 'בדיק לן רבא').

נו — ששה דברים עשה חזקיה המלך; טעם לגניזת ספר רפואות; סתימת המעינות על ידי חזקיה * ששה דברים שעשו אנשי יריחו; הרכבת דקלים; (הרכבת ענף והרכבת שרף; האבקה ממיין על שאינו מינו; לולב נקבה — למצוה); כריכה על שמע; אמירת 'ברוך שם...'; (לא אמר 'ברוך שם...') — האם חוזר; קצירה וגדישה לפני העומר; התר שימוש בגמזיות שגדלו מהקדש; אכילת פירות הנושרים בשבת; מוכן לעורבים אם הוא מוכן לאדם; פיאה לירק לסוגיו; (פיאה במינים שונים — מהתורה או מדרבנן; פיאה בירקות שנהגו להכניסם לקיום באמצעים מלאכותיים) * (ענינים: ידיעת הקץ, גילוי והעלמתו; לשון 'עבד ה' בתורה; גילוי תעלומות לב יעקב בבניו אחריו; אחדות ישראל בקריאת שמע; אמירת 'ברוך שם...') (בלחש).

נז — פיאה לירק — המשך * דרך חלוקת עורות הזבחים לכהנים * בעלי זרועות שיצאו מבתי הכהנים * ארבע צווחות צוחה עזרה; מעשה ביששכר איש כפר ברקאי * (שחיטה ועשיית מצוות בכפפות; כבוד המצוות; פעולות הרשות שמתקדשות) * השוואת כבשים ועזים לקרבנות.

פרק חמשי — 'תמיד נשחט'

נח — זמן שחיטת תמיד של בין הערבים בימות החול, בשבתות ובערבי פסחים — מקורות ושיטות * ('בין הערבים' — המשמעות המילולית) * זמן הקרבת המוספים והבזיכים בשבת * (מי שהתפלל תפילת מוסף לפני תפילת השחר) * מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ולא אחר תמיד של בין הערבים * (דרשות ה"א הידיעה) * תמיד קודם לפסח, פסח קודם לקטורת, קטורת קודמת לנרות * (ענין קרבן התמיד).

נט — תמיד, קטורת, נרות, פסח — זמנם וסידרם * ('מערב עד בקר'; זמן הדלקת הנרות) * הקרבת מחוסר כפורים את קרבנותיו לאחר תמיד של בין הערבים * 'עשה' כנגד 'עשה'; דחיית עשה דהשלמה ע"י עשה דפסח; (האם 'עשה' דוחה 'לאו הבא מכלל עשה'; עשה דהשלמה — איסור או מצוה; דחיות לאו ועשה — בעידניה ולא בעידניה) * (מצות אכילת קדשים בבעלים) * הקרבת חטאת העוף לאחר תמיד של בין הערבים; (שחיטה וזריקת דם לאחר התמיד); העלאה על המזבח למשך הלילה, ללא הקטרה * האם עולת מצורע מעכבת * חטאת ועולה — סדרם * כהנים זריזין הן * האם הקטרת אימורים מעכבת אכילת הבשר * 'כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים' * הקטרת קרבנות היום בלילה * הקטרת חלבי חול ושבת ביום טוב * הפסח ששחטו לשמו ושלא לשמו — פרטי דינים.

ס — לשמו ושלא לשמו, בעבודה אחת ובשתי עבודות * מחשבים מעבודה לעבודה; (בגדר הפסול; חשב לחשוב מעבודה לעבודה) * מחשבת 'שלא לאוכליו' בשחיטה ובוריקה; 'מקצת אוכלין' לא פסלה * פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו; בשינוי בעלים * 'סתמא לשמו' * (בגדר מחשבת 'שלא לשמו' הפוסלת).

סא — בין שינוי קדש לשינוי בעלים * (קרבן ציבור שנעשה שלא לשמה) * (חשב בקרבן ציבור על כפרת מומר; כפרת מומר בק"צ; נשים בקרבן ובתפילת המוספים; גדר קרבן העלם דבר של ציבור) * (פירכות המבוססות על חילוק מציאותי) * פסח בשאר ימות השנה בשינוי בעלים — המשך * שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו; לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו; שחטו קודם חצות; קודם לתמיד * שחטו למולים על מנת שיתכפרו בו ערלים בזריקה * מחשבת 'מקצת ערלה' האם פוסלת בזריקה * אין מחשבת אוכלים בזריקה * (הסבר לדברי חכמים קודמים, בדרך שונה מזו שלהם בעצמם).

סב — מחשבת 'שלא למנויו' בערלים * סברת 'הואיל' במחוסר מעשה ובשאינו מחוסר מעשה; לקולא ולחומרא; (חילוק בין קולא וחומרא בדאורייתא) * 'מקצת טומאה' בטומאת בשר ובטומאת אנשים * האם ערל וטמא משלחים קרבנותיהם * נטמא בשר — האם זורק את הדם, בשאר זבחים ובפסח * האם טומאת בשר הותרה מכללה בציבור * הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו / שלא בזמנו לשמו; השוחט אחרים לשם פסח בזמנו / שלא בזמנו * ספר יוחסין, היקפו, גניזתו * ברוריה אשת רבי מאיר * (על לימוד תורה לאשה) * מה בין לשמו-ושלא-לשמו לאוכליו-ושלא-לאוכליו * הקדים מולים לערלים; ערלים למולים.

סג — אינה לשחיטה אלא לבסוף / ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף * גמר בלבו לערלים ולמולים ולא הספיק להוציא אלא אחד מהם; האם צריך פיו ולבו שוים * (מחשבה ודיבור בפסולי הקדשים) * סימן ראשון לערלים וסימן שני אף למולים; האם מפגלים בחצי מתיר * השוחט את הפסח על החמץ; בשאר קרבנות, בי"ד בניסן ובתוך המועד — שיטות וילפותות * השוחט על החמץ — דינים שונים; זורק, מקטיר, מולק ומזה, חמץ שאינו בעזרה; (חמץ אצל אחד מבני החבורה או אחד מהעובדים — מי עובר עליו); (שחיטה וזריקה על החמץ בזבח פסול) * 'על' — בסמוך * השוחט את התודה ולחמה חוץ לחומה * שבועה שאוכל כבר זו היום ועבר היום ולא אכלה.

סד — דיני 'לא תשחט על חמץ' — המשך * סדר עשיית קרבן פסח * שלש כתות * (קריאת ההלל בשעת עשיית הפסח) * האם סומכים על הנס בנעילת דלתות העזרה (ובשאר מקומות) * 'פסח מעוכין' ו'פסח מעובין' * הקטרת כל חלבי הקרבן כאחד; שלא יערב חלביו של זה בשל זה * שחיטה כשרה בור * הולכה שלא ברגל * ברב עם הדרת מלך * אין מעבירים על המצוות; ('שלא יהא פנוי מן המצוה' — בהלכות קריאת התורה) * דם הפסח — בזריקה או בשפיכה; עולה ופסח טעונים יסוד.

סה — 'כת עצלנית'; 'אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי...' * הדחת רצפת העזרה בשבת; שבות-שאינה-צריכה במקדש * חולב מחבץ ומגבן בשבת, מכבד ומרביץ * זריקת דם התערובת שברצפת העזרה * דם התמצית * 'שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם * חציצה במיני משקים * הולכת אברים לכבש, הולכת דם למזבח, הולכת עצים למערכה * הולכת הפסחים הביתה לאחר שחיטתם.

מסכת פסחים, דפים סה — פא

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פרק ששי

סה — אלו דברים בפסח דוחים את השבת, ואלו שאינם דוחים; דברים האסורים משום 'שבות' * (זריקת דם הזבח בשבת) * (גדר 'ארבעה עשר' כזמן להקרבת הפסח).

סו — פסח הקרב בי"ד שחל להיות בשבת; מעשה בבני בתירא והלל הבבלי; (שכרם של המניחים כתרם לאחרים) * פסח ותמיד דוחים שבת * 'הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן' * אין אדם דן גזרה שוה מעצמו; קל וחומר אדם דן מעצמו * הקדשת הקרבן בעזרה סמוך לשחיטה * הקדשת חובות הקבוע להם זמן בשבת וביום טוב * הבאת סכין בשבת לשחיטת הפסח * (ביקור ממום טרם הקדשת הבהמה) * מחומר כלאחר יד; (מצות 'שביתת בהמתו' במלאכה שלא נעשית כדרכה) * כל המתיהר / הכועס, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא חכמתו מסתלקת ממנו * (חטא הנמצא באדם קודם שיצא לפועל); (משפט האדם על פי מצבו ההוה, ועל פי מצבו העתידי) * דחיית פסח ותמיד את הטומאה.

סז — מקור הדין שפסח קרב בטומאה * מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו * שילוח מחנות לטמאים השונים — דינים וילפותות; טמא מת, מת, מגע שרץ, זב, מצורע, בעל קרי, בועל נדה * (האם מזהירים מן הדין במצוות עשה) * (כיצד דרו הלויים במדבר) * חומרות המיוחדות לטומאות השונות; (חומרת טומאה היוצאת מגופו) * זבים ומצורעים שדחקו ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה * (שלש טומאות בנפש).

סח — שילוח מחנות — המשך * מיחוי קרביו * 'וחרבות מחים גרים יאכלו'; זרעו כבשים כדברים; באורי נבואות שלעתידי לבוא * חביבה מצוה בשעתה * חיתוך יבלת במקדש בשבת — חילוקי דינים * אכילה ושתייה בימים טובים; בעצרת, בשבת, בפורים, בערב יום הכיפורים * (מצות שמחת יום טוב — כיצד) * (תענית חלום בימים טובים, בערב יום הכיפורים) * 'חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי; אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ * (ענינים: חציו לה' חציו לכם); הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם; שמחה ומשתה בפורים; תיקון הנפש ותיקון עולם).

סט — מכשירי מצוה שלאחר שחיטת הפסח, האם הם דוחים שבת * האם הזאה דוחה שבת, לעושה פסח ולאוכל תרומה * (על קללות חכמים שמצינו בגמרא) * (מחלוקת עם אביו או רבו בהלכה) * החמת חמין לקטן בשבת כדי למולו * ערל וטמא שלא תקנו עצמם ולא עשו פסח — חיובם * האם שוחטים וזורקים על טמא שרץ * ציבור שכולם ערלים או טמאי שרץ, לענין פסח * האם חיוב היחיד תלוי בחיוב הציבור בעשיית הפסח * (תוקף החיוב לקיים המצוה טרם הגיע זמנה; חיוב האדם לתקן עצמו להיות ראוי לעשות המצוה — בפסח ובשאר מצוות; הזרקת רפואה לחולה כדי שיהא ראוי לצום ביום הכיפורים) * (שחיטת הפסח על ערל שבידו למול עצמו עד הערב; אדם שאינו ראוי לאכול הפסח מחמת איסור דרבנן) * מכשירי מצוה שהיה אפשר לעשותם מערב שבת, לענין פסח ומילה * דיני חגיגת ארבעה עשר; (חגיגת י"ד כשחל י"ד בשבת; אמירת 'מן הפסחים ומן הזבחים' כשחל ליל פסח במוצאי שבת).

ע — חגיגת ארבעה עשר; חובתה, מתי היא באה ומאיזה מין, זמן אכילתה ודיני האכילה * (אכילת הפסח על השובע) * (זמן הקרבת חגיגת י"ד) * (שיטות הרמב"ם והתוס' בפסקי הלכה) * הטבלת סכין וקופיץ שנמצאו בערב הפסח. חילוקי דינים * יהודה בן דורתאי פירש הוא ובנו לדרום; קרבן חגיגה בשבת * מותר הפסח קרב שלמים * שלמים ששחטם מערב יום טוב — האם יוצאים בהם ידי חובת שמחה / חגיגה.

עא — שלמים ששחטם מערב יום טוב — המשך; האם צריך 'זביחה' בשעת 'שמחה' * מצות שמחה בלילי יום טוב ראשון ואחרון של חג; (בשאר לילות החג; ביום שמיני עצרת) * ('שמחה' באכילת בשר חולין) * (מצות אכילת קדשים בבשר חי) * מנין לאימורי חגיגת חמישה עשר שנפסלים בלינה * זמן אכילת בשר חגיגת י"ד וחגיגת ט"ו * (מתי נפסל בשר הפסח ב'נותר') * האם סתם 'בוקר' — בוקר ראשון במשמע * הפסח ושאר זבחים ששחטם בשבת שלא כדין — האם ובאלו אופנים חייב חטאת * (ההורג / השוחט טריפה בשבת) * ('והיית אך שמח' — פרפראות).

עב — עקירה בטעות * ('כמאן דמנחה בכיסיה') * חיוב חטאת לשוחט זבחים בשבת בטעות; למל תינוק בשבת שלא כדין — חילוקי דינים ושיטות * נתחלק לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו; אשתו / יבמתו נדה בעל בטעות — האם ומתי חייב חטאת * (מצות 'פריה ורביה' בביאת נדה ושאר ביאות אסורות) * חייב אדם לשמח אשתו בדבר מצוה; (טועה בדבר מצוה, במצוה דרבנן) * אופנים שונים של טועה בדבר מצוה * כהן שעבד או אכל תרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה.

עג — עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש * מקלקל בחבורה בשבת; השוחט קדשים בפסול בשבת * (שחט פסח לשם שלמים — לענין דין 'נותר'; איסור נותר בקדשים פסולים) * אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם * קרבן מסוים שמיועד להיקרב בקרבן אחר, האם צריך 'עקירה' אם לאו * שחט את הפסח ונודע שהבעלים משכו את ידם, מה ייעשה בקרבן * (חיוב חטאת על מעשה שהיה מותר לו לעשותו על פי דין והוברר שהיה איסור) * 'עיבור צורה' בקרבן שפסולו בגופו * דיחוי בבעלי חיים * זבחים שנשחטו לשם פסח.

פרק שביעי

עד — כיצד צולים את הפסח * איזה שיפור בשר לצליית הפסח * (האם חי רבן גמליאל בזמן הבית) * (אפשרות לפרש המשנה שלא כפירוש הגמרא) * (מתי מסירים את גיד הנשה מקרבן הפסח) * איזהו גדי מקולס שאסור לאכול בליל פסח בזמן הזה * עשיית 'מולייתא' * טפילת בשר שלא הוצא דמו, בסולת ובקמח * חתיכות בשר שהאדימו — כיצד מוציאים את דמם * חילוקי דינים בחליטת בשר בחומץ.

עה — צליית הפסח באסכלה מנוקבת; (נגיעת דבר חם בפסח תוך כדי צלייתו) * תנור שהוסק באיסורי הנאה וגורף מהם * צליית הפסח בתנור גרוף; על גבי גחלים * דיני גחלת וחומרים לוהטים אחרים, לענין; צליית הפסח; מכות אש; שריפת בת כהן; שריפת 'פריים הנשרפים' * הבאת אש ממזבח החיצון לפני ולפנים * נגע הפסח בחרסו של תנור; נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו; נטף על הסולת; סיכתו בתרומה ובמעשר שני (דבר של איסור שמפעפע שנגע בחתיכה) * (סיכת הפסח בשמן ובמים; מי שצלה פסחו בשפוד של עצים המלחלחים).

עו — נפל צונן לתוך צונן; חם לתוך צונן; צונן לתוך חם; תתאה / עילאה גבר; (בכמויות שוות ושאין שוות); בשני דברים סמוכים זה בצד זה; סומך ונסמך; דבר שנפל לדבר אחר ושקע בתוכו) * הפסח שנגע בתנור או שנטף מרוטבו וחזר או שנטף על הסולת; סכו בשמן תרומה * (הבלעה והפלטה בכלי שני) * צונן שנפל לתוך צונן; בבשר חי, בצלי, במליח, במבוקע ובמתובל * בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבילה; האם 'ריחא מילתא' אם לא; (לכתחילה ודיעבד; פת שאפאה בתנור עם בשר; תנורי אפייה שבזמננו) * צליית שני פסחים כאחד * הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה * פת שאפאה עם צלי בתנור; בינית שנצלתה עם בשר * קרבנות הבאים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה; פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה; חגיגת חמשה עשר אינה דוחה שבת וטומאה.

עז — ראש חדש נקרא 'מועד' * דחיית שבת וטומאה אצל קרבנות ציבור — מקורות וצריכות * ('שכן יש בהם צד חמור') * טומאה בציבור — הותרה או דחוייה * ריצוי ציץ על אכילות ועל העולין; ('תמיד' האמור בציץ) * זריקת דם הזבח כשאין בשר; הקטרת הקומץ כשאין שיירים — לכתחילה ובדיעבד * זריקת הבשר על המזבח * שעת התר בשר הזבח באכילה * (ענינים: זריקת דם וזריקת בשר; דחיית טומאה בציבור).

עח — ריצוי ציץ על אכילות — נפקות * הקרבת שתי הלחם בטומאה * טומאה הותרה / דחוייה בציבור * זריקת הדם ללא בשר — חילוקי דינים * נטמא בשר וחלב קיים בפסח ובשאר זבחים, לכתחילה ובדיעבד * האם אכילת פסחים מעכבת; כל ישראל בפסח אחד; (בגדרי מצות אכילת פסח מהתורה) * (הזיקה בין דין 'מנויים' על הפסח לדין 'אוכלים') * היה חולה בשעת שחיטה וחלים בשעת זריקה, ולהפך * שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים — ביחיד ובציבור * (פסח שאינו ראוי לאכילה מדרבנן).

עט — נטמא בשר וחלב קיים — המשך; נשתייר כחצי זית בשר וכחצי זית חלב; נשתיירה מנחת נסכים * נטמא קהל או רובו; נטמאו כהנים; נטמאו כלי שרה; טומאת בשר וטומאת גברי * (חיוב ביאת מקדש לאדם שנטמא מכלי שנגע בטמא-מת) * היו מחצה טהורים ומחצה טמאים; האם מחצה על מחצה כרוב אם לאו * (עשיית פסח שני כאשר עשו מיעוט קהל את הראשון) * מחצה ומחצה, ונשים משלימות לטמאים או נשים עודפות על הטהורים; האם נשים בפסח ראשון חובה או רשות * טמאים עודפים על הטהורים באחד.

פ — הבאת פסח כששבת אחד טמא ושאר שבטים טהורים; האם שבת נקרא 'קהל' * אין קרבן ציבור חלוק; (מדאוריתא או מדרבנן) * היו מחצה טהורים ומחצה טמאים * טמא ביום הראשון, האם יש לו תשלומין לחגיגתו * (מי שיצא לדרך רחוקה לאחר חצות היום) * רובם זבים ומיעוטם טמאי מתים; רובם טמאי מתים ומיעוטם זבים; שלישייתם זבים ושלישתם טהורים ושלישתם טמאי מתים; תשלומים לפסח הבא בטומאה * (כיצד נקבע חישוב 'רוב' בפסח שני; עשיית פסח שני כאשר עשו מיעוט קהל את הראשון) * הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא או שהגוף טמא; טומאת התהום * נודעה טומאה ואחר כך זרק את הדם; נטמא / נזרק במזיד או בשוגג * האם הותרה טומאת התהום בכהן המרצה * טומאת התהום בטומאת שרץ ובזיבה.

פא — טומאת התהום בזיבה — המשך * שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה; וכן זב בעל שתי ראיות בשביעי שלו * האם זב וזבה מכאן ולהבא הם מטמאים או למפרע * היכי דמי זבה גמורה * טומאת התהום בכהן המרצה בקרבן התמיד * אין דנים קל וחומר מהלכה; (לימוד מהלכה ב'גזרה שוה') * איזוהי טומאת התהום; מקורה * (התר טומאת התהום להבא ולשעבר; בודאי או בספק; כשאין ריצוי ציץ; בנוזר ובפסח ובשאר קרבנות) * המוצא מת מושכב לרחבו של דרך — לתרומה, לנוזר ולעושה פסח. חילוקי דינים * הפסח שנטמא — היכן שורפים אותו.

מסכת פסחים, דפים פב — צב

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פב — היכן שורפים את הפסח שנפסל, ובאלו עצים — בבעל הבית, באכסנאי, במי שהחזיק בדרך, ובציקנים * העמדת הטמאים על שער המזרח * הפסח שנפסל או שנטמאו הבעלים או שמתו — מה יעשה בו * (דיני 'נותר' בזבח פסול) * אלו פסולי המוקדשין נשרפים מיד ואלו טעונים עיבור צורה — שיטות וילפותות * (מהו 'עיבור צורה') * חטאת אהרן, מפני מה שרפוה.

פג — שריפת פסולי המוקדשין; חטאת אהרן — המשך * עצמות הפסח — מה יעשה בהן * עצמות קדשים ששימשו נותר * (לאו ד'לא תעשון' בשריפת נותר מעצי המערכה) * (בליעת עצמות) * שבירת עצם בנותר * (התר שבירת עצם בפסח פסול, ובפסח הבא בטומאה) * מצא עצמות חלוצין — בפסח ובשאר זבחים * גידי הפסח; גיד הנשה ושמנו — חילוקי דינים * (הפרש בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא במהות האיסור) * (דין 'נותר' על קדשים שהסיח דעתו מהם) * (עקירת איסור תורה משום איסור שיסודו ממנהג חכמים) * שריפת קדשים אינה דוחה יו"ט — מקורות וטעמים.

פד — (דחיית עשה ללא תעשה כשאפשר לקיים לאחר זמן ללא דחיה) * החלקים הנאכלים בבהמה שאפשר להימנות עליהם * ראשי כנפים והסחוסים; (שבירת עצמות רכות) * גידים שטופם להקשות — לענין פסח ולענין טומאת אכלים; עור הראש של עגל הרך * פטור ממלקות למותר מבשר הקרבן * דיני שבירת עצם בפסח — בפסח שנטמא ושנפסל; בפסח שהיתה לו שעת הכושר; שבירה מבעוד יום; שורף עצמות ומחתך גידים; באבר שיצא מקצתו; שובר עצם בנא; השובר את האליה; שובר אבר שאין עליו כזית בשר; יש עליו כזית בשר במקום אחר * מינוי בקרבן על מוח שבראש ומוח שבעצם * (הפסד קדשים שהולכים לאיבוד).

פה — איסור שבירת עצם שיש בה מוח * (דחיית עשה ללא-תעשה לא בעידניה, כשאינן אפשרות לקיים העשה ללא דחיית הלאו מקודם) * שבירת עצם במקום שאין עליו בשר * טומאת ידים לפיגול ולנותר — טעמה ושיעורה; בבשר היוצא חוץ למחיצתו * טומאת סתרים; חיבורי אוכלין * הוצאת בשר הפסח מחבורה לחבורה * הוצאה ללא עקירה והנחה * אבר שיצא מקצתו — בפסח ובשאר המוקדשין; (התר שבירת עצם באבר שיצא) * האם מחיצה מפסקת לתפילה * אגף השער — האם נידון כלפנים או כלחוץ; בשערי ירושלים ובשערי העזרה; (הגדרת 'אגף' ודיניו לענין צירוף לתפילה) * 'כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא' * (ענינים: אין מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל; הלילא פקע איגרא; גג-גוג; השפעת המצוות על הנפש כפי ענין בגוף; ענייה מתוך עוני).

פו — האם גגים ועליות נתקדשו — בירושלים, בעזרה ובהיכל; אכילת פסח על גגים ועליות; החלונות ועובי החומה * (שימושים מעל גגות ועליות בית הכנסת) * האם מחילות שבהר הבית ובעזרה נתקדשו * שתי אמות שב'שושן הבירה' * אכילת הפסח בשתי חבורות בבית אחד; בחבורה אחת בשני מקומות * שמש המשמש לשתי חבורות; אכילת הכלה * (פסח שיצא מחבורה ולא נכנס לחבורה אחרת) * (הפרדה בין גברים לנשים במקום קיבוץ אנשים) * (הוצאה מחבורה כשלא התחילו לאכול כולן; בפחות מכזית) * יש אם למקרא / למסורת * סילוק / עשיית מחיצה באכילת הפסח * כללי דרך ארץ לאורח; לשתייה; הנהגות רב הונא בריה דרב נתן; 'בעל השם אני'; 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה (חוץ מצא)' * הלכות הקשורות לשמש המשמש בסעודה * (ענינים: לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש, ולהפך; 'חץ מצא').

פרק שמיני

פז — אכילת האשה מקרבן פסח — משל אביה או משל בעלה; יתום ששחטו עליו אפוטרופסים; עבד של שני שותפים; מי שחציו עבד חציו בן חורין * 'ברירה' * כינוי כנסת ישראל כאשה הנישאת לבעל — דרשות המקראות * נבואת הושע * אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה * ירבעם בן יואש * אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים * לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים * 'אל תלשן עבד אל אדוניו' * צדקה עשה הקב"ה בישראל שפורן לבין האומות * טעמים שגלו ישראל לבבל * שלשה חזרו למטעתן * (ענינים: ככלה הנמצאת שלימה בבית חמיה; קליפת עילם — צרות עין; כח החשק; 'איש' ו'בעל').

פח — גלות בבל — המשך * הר שדה ובית * גדול קיבוץ גלויות * יתום ששחטו עליו אפוטרופסים * (מינוי לקטנים בקרבן פסח; ספיית איסור לקטן, לצורך חינוך מצודה) * שחיטת פסח עבור אשתו, בנו ובנותיו, עבדיו ושפחותיו — חילוקי דינים; (אכילת העבד מפסחו של רבו) * עשיית פסח בעבד של שני שותפים; חציו עבד וחציו בן חורין * 'לא נברא העולם אלא לפריה ורביה' * האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח — חילוקי דינים * המנאה על שני פסחים * שני מעשים במלך ומלכה ורבן גמליאל * קנין לעבד בלא רבו * פסח שיש בו ספק בשעת זריקה ואי אפשר לאוכלו מפני הספק * חמשה שנתערבו עורות פסחיהם זה בזה ונמצאת יבלת באחד מהם * (ביטול ברוב, בכבש שלם; ביטול פסח בפסחים אחרים; ביטול ברוב לענין החלת דינים על המיעוט) * (גילויי השגה ודרכי עבודת האבות).

פט — חמשה שנתערבו עורות פסחיהם — המשך; הבאת פסח על תנאי במקום הספק * מותר הפסח; אין מפרישים תחילה למותרות; סמיכה ומתן דמים בפסח ובשלמים, לכתחילה ובדיעבד * (מיעוט בתחילת זמן אכילת הקרבן; אכילת פסח שני ביום י"ד; דבר שאי אפשר לעשותו מחמת הספק, האם נחשב 'אינו ראוי') * האומר לבניו הריני שוחט את הפסח למי שיעלה ראשון לירושלים * עד אימתי נמנים על הפסח ומושכים ידיהם ממנו * הממנה עמו אחר בחלקו שבפסח * האם רשאים בני חבורה לחלק חבורתם; היו ידיו של אחד מהם יפות — בפסח ובסיבולת * הממנה אחרים עמו על פסחו; המוכר עולתו ושלמיו.

צ — האם אדם משייר בהקדשת פסחו או במעות שהקדיש לפסחו * האם קדשים קלים ממון בעלים * (מכירת קדשים קלים לאכילת הבשר ולהתכפר בהם) * חלות איסור אתנן על המוקדשין ועל העופות; הממנה זונה על פסחו * 'אם ימעט הבית מהיות משה' — החייהו משה; הממנה אחרים על פסחו, האם יכול ליקח מדמי המינוי עצים לצלייה, מצה ומרור, חלוק וטלית * האם ומתי שוחטים וזורקים את הפסח על הטמאים למיניהם; זב וזבה, שומרת יום כנגד יום, נדה, טבול יום ומחוסר כפורים, טמא שרץ, טמא מת; (טבול יום דטמא מת).

צא — שחיטת פסח עבור אונן, המפקח את הגל, מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים, חולה וזקן * (היכן הוא בית פאגי) * (ספק טומאה ברשות היחיד, באופן שאינו נוגע אלא למאורע מסוים שכבר היה) * האם שוחטים את הפסח על היחיד; (שחיטת הפסח באופן שיבוא ודאי לידי נותר; שחיטת פסח על אנשים הרבה שאף אחד מהם אינו אוכל כזית; שחיטת פסח עבור מי שאינו אוכל כזית עם אחרים שאוכלים כזית) * שחיטת הפסח על חבורת נשים, עבדים וקטנים * נשים בפסח ראשון ובשני * אין עושים חבורה שכולה גרים * פסח מצה ומרור באנשים ובנשים * מיעוט קטן מכרת בפסח; (פסח לקטן שהגדיל בט"ו בניסן) * אונן — אכילתו בפסח ובקדשים לערב; השומע על מתו, מי שלקטו לו עצמות * (ענינים: שחיטת פסח על היחיד; התגלות אהבת תורה אצל הגרים).

צב — גר שנתגייר בערב הפסח; ערל ישראל שמל ערב הפסח * (אנינות ביום טוב ובשבת לענין אכילת קדשים) * ערל הזאה ואיזמל — העמידו דבריהם במקום כרת; אונן ומצורע ובית הפרס — לא העמידו דבריהם במקום כרת * 'החצר החדשה'.

מסכת פסחים, דפים צב — קז

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פרק תשיעי

צב — מי שהיה טמא או בדרך רחוקה * היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו * החייבים כרת על אי עשיית הפסח, והפטורים * (האם יש חילוק בין טמא ושהיה בדרך רחוקה ובין שאר אנוסים) * (האם חייב אדם להקריב עצמו קודם הפסח, כדי לקיים מצות הפסח) * (היה בדרך רחוקה בחצות היום ואח"כ הגיע בסוסיים; היה בדרך קרובה בחצות והתרחק).

צג — השוואת דרך רחוקה לטמא * אלו שעושים פסח שני * פסח שני — האם הוא חיוב בפני עצמו או תשלומין דראשון או תקנת הראשון; גר שנתגייר וקטן שנולד בין שני פסחים * (פטור הקטן ממצוות) * הזיד / שוגג בראשון ובשני — חילוקי דינים * איזו היא דרך רחוקה * (דרשת הניקוד שמעל האותיות) * מהלך אדם ביום; מהלך מעלות השחר ועד הנץ החמה * אינו יכול ליכנס בשעת שחיטה ויכול ליכנס בשעת אכילה.

צד — היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסיים ובפרדים; היה עומד לפני מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות * שיעור הליכת אדם בינוני ביום; מעלות השחר עד הנץ החמה; משקיעת החמה עד צאת הכוכבים; (על 'בין השמשות'); (שיטות הפוסקים בשיעור 'מיל' — לענין חשש חמץ, מליחה, תפילת שחרית קודם הנץ החמה) * שיעור היקפו של עולם; עוביו של רקיע; בין רקיע לרקיע; מצרים, כוש, עולם, גן, עדן, גיהנם; גודלו של הישוב * מחלוקת חכמי ישראל וחכמי אומות העולם אודות גלגל ומזלות והילוכה של חמה; שבילי החמה ונתיבותיה * ערל שלא מל; דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא * ('אחד מששים'; עולם, גן, גיהנם, כוש, מצרים).

צה — מה בין פסח ראשון לשני — כללים ופרטים וילפותות; מצוות ואיסורים שבגופו, שעל גופו, שאינן בגופו, שבירת עצם, צלי, שחיטה על היחיד, נותר ויוצא, השבתת שאור ואיסור חמץ, הלל באכילה ובעשייה, דחיית שבת וטומאה, מצות לינה, (ג' כתות, ביקור ממום, אכילת חמץ עמו, זמן השחיטה) * חיוב מלקות על 'בל יראה'; (האם 'בל יראה' הוא לאו הניתק לעשה) * פסח הבא בטומאה — לענין אכילת טמאים שטומאה יוצאת מגופם; ביאת מקדש; כניסה להיכל; אכילת אימוריו בטומאה.

צו — אימורים בפסח מצרים * מה בין פסח מצרים לפסח דורות — דינים וילפותות; מקחו בעשור, הזאת דם, אכילת חפזון, זמן איסור חמץ, ביקור ממום בפסח מצרים בפסח דורות ובקרבת התמיד, אכילת ערל, בן נכר, תושב ושכיר — בפסח ובתרומה, מילת זכריו ועבדיו, שבירת עצם, אכילת נא ומבושל * (ביקור ממום קודם ההקדשה; הכשר קרבן שלא בוקר) * (כהן ערל לענין נשיאת כפים) * (מיין כבש שאין לו אליה) * פסח שאבד ונמצא, ונותר לאחר הפסח — מתי הוא קרב שלמים ומתי אינו קרב אלא מביאים שלמים בדמיו; תמורת הפסח * שלמים הבאים מחמת הפסח * הקרבת אליית הכבש בפסח * (ראשית כניסת האדם לעבודת ה' — בחפזון).

צז — פסח ותמורתו — המשך * דיני חטאת ופסח שנאבדו או נדחו; עברה שנתם; אבידת לילה; הפריש שתי בהמות לאחריות; פסח שאבד ונמצא לאחר חצות קודם שחיטת הפסח * (דיחוי בידיים בבעלי חיים) * המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים.

צח — דיחוי בבעלי חיים (טעמים וגדרים); דיחוי מעיקרא; דיחוי בדמים * המפריש את פסחו ומת — חילוקי דינים * (פסח שאבד ונמצא — המשך) * (ירושה בקרבן פסח) * הפסח שנתערב בזבחים; נתערב בבכורות; (פסח שנתערב, הקרבתו לאחר תמיד של בין הערבים) * אשם שנתערב שלמים; הבאת קדשים לבית הפסול * חבורה שאבד פסחה והלך אחד וביקשו ומצא ושחט, וגם הם שחטו משלהם — חילוקי דינים * (ביטול שליחות בגילוי דעת שאינה מפורשת) * (פסח שאינו ראוי לאכילה מחמת הספק) * חבורות שנתערבו פסחיהם; שנים שנתערבו פסחיהם.

צט — יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים * משיכת בני החבורה מהפסח * (מינוי על הפסח ברמו, וביטולו).

פרק עשירי

אכילה בערבי פסחים סמוך למנחה; בערבי שבתות וימים טובים * עני שבישראל לא יאכל עד שיסב; לא יפחתו לו מארבע כוסות * (עונג שבת — מדאוריתא או מדרבנן) * (מצוות חג פסח — קדושת האכילה והדיבור).

ק — התחלת אכילה והפסקת אכילה בערבי שבתות ובערבי פסחים — שיטות ופסקי הלכה * פריסת מפה וקידוש * הפסקה באכילה להבדלה * הבאת שולחן קודם הקידוש; (הנחת החלות קודם הקידוש על השלחן וכיסויין במפה) * אכילה בערב שבת לפני שעה תשיעית * אותם אנשים שקידשו בבית הכנסת.

קא — קידוש בבית הכנסת — האם יוצאים בו ידי חובה; (קידוש בבית הכנסת בזמננו; קידוש ביוהכ"פ שחל בשבת, למי שצריך לאכול) * (הוצאת אחרים בברכת 'הגפן' בקידוש; בגדר ברכת 'הגפן' שבקידוש) * קידוש במקום סעודה; (קידוש ואח"כ רוצה לאכול במקום אחר; אכילת מאכלים שונים לאחר הקידוש, ללא סעודה) * הנהגות רבה כרב * (קידוש בחושך) * שינוי מקום / שינוי יין — האם הם מצריכים ברכה; שינוי מקום מבית לבית ומחדר לחדר; (מדירה לדירה בבנין אחד; יציאה מהבית לחדר מדרגות; למרפסת) * בני חבורה שהיו מסובים ויצאו כולם או מקצתם למקום אחר — האם טעונים ברכה שוב * (שמחת נישואין בשבת).

קב — שינוי מקום — המשך * (בגדרי תקנת ברכות הנהנין) * בני חבורה שהיו אוכלים וקדש עליהם היום * אמירת שתי קדושות על כוס אחת; אין עושים מצוות חבילות חבילות; (ברכות הנישואין וברכת המזון — על כוס אחת או שתיים; ברכות אירוסין ונישואין) * ליל יום טוב שחל להיות אחר השבת — סדר הברכות * (נשמה יתרה ביום טוב).

קג — יום טוב שחל להיות אחר השבת — המשך * סדר הברכות במוצאי שבת * ברכת היין על כוס של ברכת המזון; ברכה על אכילה ושתיה לאחר אמירת 'הב לך ונברך'; ברכת הגפן אחת על כמה כוסות או ברכה על כל כוס וכוס * אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר; (כאשר יש נר דולק; צירוף שלהבות שתי נרות) * ברכת הבדלה; מגין ההבדלות.

קד — נוסח ברכת ההבדלה — המשך * נוסח הברכות — מעין פתיחתן / חתימתן סמוך לחתימתן * (מצות כיבוד אב ואם בדברים שאין להורים הנאה בהם) * הבדלה במוצאי שבת שהוא יום טוב * 'בנן של קדושים' * 'הבדלות' הכתובות בתורה * חתימת ברכת ההבדלה * פתיחת הברכות וחתימתן ב'ברוך'; (ברכה הסמוכה לחברתה — כללים ושיטות) * (ענין הבחנה והבדלה בין קודש לחול).

קה — חתימת ברכת הבדלה * היו יושבים בסעודה וקדש עליהם היום — בערב שבת ובמוצאי שבת * אכילה ושתיה קודם הבדלה * מי שלא קידש בערב שבת — מהו שיקדש והולך כל היום כולו; מי שלא הבדיל במוצאי שבת; (בגדרי הדין) * כבוד לילה וכבוד יום; קידוש היום וכבוד יום; חביבה מצוה בשעתה * הנכנס לביתו במוצאי שבת — כיצד מסדר את ברכתיו * בין עיולי יומא לאפוקי יומא * המבדיל בתפילה צריך שיבדיל על הכוס * ברכת המזון טעונה כוס * כוס של ברכה — צריכה שיעור; המברך צריך שיטעום; טעמו פגמו.

קו — דיני כוס פגום * (בענין קידוש השבת) * 'קידושא רבה' * (הנוהג שלא לברך ברכה מסוימת ובא למקום שנוהגים לברך; ענייתו 'אמן' עליה) * מי שלא הבדיל במוצאי שבת * הנוטל ידיו — האם יכול לקדש * קידוש על הפת * (קידוש על היין / הפת — טעמים) * טעם — האם מבדיל? האם מקדש?

קי — טעם מקדש; טעם מבדיל; מי שלא הבדיל במוצאי שבת * איסור אכילה קודם הבדלה * הבדלה וקידוש וכוס ברכת המזון על שאר משקים מלבד יין; 'חמר מדינה' * שיעור טעימה לכוס של ברכה; (קידש ולא טעם כשיעור או לא טעם כלל); (טעימת המסובים מן היין, מכוסות שלפניהם או מכוס המברך) * איסור אכילה סמוך למנחה בערב פסח — דינים וטעמים * זמן סעודה של אגריפס המלך * 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים' * (ריבוי באכילת המצה בליל פסח) * שתיית יין בערב פסח.

רשימת הספרים ומחבריהם — מסכת פסחים

- אבי עזרי** — רבי אלעזר מנחם שך שליט"א; חדושי סוגיות על סדר משנה תורה להרמב"ם; (מהדורה חדשה; ד"כ, ב"ב תשנ"ה).
- אבן האזל** — רבי איסר זלמן מלצר (מיר-סלבודקא-סלוצק-קלצק-ירושלם; תרל-תשיד); חדושים ובאורים עפ"י משנה תורה להרמב"ם (ז"ח).
- אבן העזר** [ספר ראב"ן] — רבי אליעזר בר נתן; (מגנצא, מבעלי התוספות הראשונים, פוסק ופייטן, זקנו של הרא"ש, תלמיד הריב"א; ד'תנ-ד'תתקל לערך); הלכות ופסקים; (ד"צ פרג שע).
אבני זכרון — רבי יעקב יצחק הלוי ('החווה' מלובלין. תלמיד הר"ר אלימלך מלוינסק); לקט מתורותיו ואמרותיו, מספרים וכת"י — ע"ד החסידות. (זכר נפתלי, ירושלם תשנ"ב).
- אבני מילואים** — רבי אריה ליב (ב"ר יוסף) הכהן (הלר. תק"ה-תקע"ג. בעל 'קצות החשן' ו'שב שמעתתא'); חדושים ובאורים לפי סדר שו"ע אבן-העזר.
- אבני נזר** — רבי אברהם בורגשטיין מסוכטשוב (תקצ"ט-תר"ע. חתנו ותלמידו של רמ"מ מקוצק); שו"ת בד' חלקי שו"ע ועוד (פיעטרקוב תרעב-ד. ד"כ).
- אגרות הרא"ה** — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); מכתבים ותשובות בענינים שונים; (ד"ח).
- אגרות משה** — רבי משה פיינשטיין (אוזדא-סלוצק-אונדא-ליובן-נ"י; תרנה — תשמו); שו"ת בד' חלקי שו"ע (ח"כ).
- אהל תורה** — ר' אליעזר צ. ציגלמן (מלקט); לקט אמרות מרבי מנחם מנדל מקוצק, מפי ספרים ומהשמועה; (ירושלם תשנ"ז)
- אוהב ישראל** — רבי אברהם יהושע השיל מאפטא; אמרות ע"ד החסידות, על פי פרשיות השבוע וליקוטים; (ב"ח, 'שפתי צדיקים', ירושלם תשנ"ג).
- אוצר הספרי** — רבי מנחם זמבא (פולין, תרמג-תשג); באורים על הספרי.
- אור הצפון** — רבי נתן צבי פינקל ('הסבא מסלבודקא'); מאמרי מוסר בעקבות שיחותיו. כתב: הרב דב כץ; (ירושלים תשלח).
- אור זרוע** — רבי יצחק מווינא (חי בתחילת האלף השישי. תלמיד ר' יהודה מפריס וראבי"ה. מתלמידי — הרמ"ה, מהר"ם מרוטנבורג, סיכומי סוגיות, פסקי הלכות ומנהגים.
- אור זרוע לצדיק** — רבי צדוק (ב"ר יעקב רבינוביץ) הכהן; (קרייבורג-קרניקי-לובלין, תקפג-תרס); מאמרי מחשבה וחסידות בנושאים שונים; (ד"צ).
- אור לציון** — רבי בן ציון אבא שאול (נפטר בירושלם תשנ"ח); שו"ת (ג"כ, ירושלם, תשמז).
- אור שמח** — רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק (תרג — תרפו); חדושים ובאורים על ספר משנה תורה לרמב"ם.
- אורח משפט** — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); שאלות ותשובות בעניני או"ח.
- אחיעזר** — רבי חיים עוזר גרודינסקי (וילנא, תרכג-תש); שו"ת וחידישי סוגיות; (ד"ח, ב"כ).
- אליה רבה** — רבי אליהו שפירא (פראג-טיקטין, תכ-תעב); חדושים באורים על שו"ע אורח חיים; (זולצבאך תקיז).
- אמרות טהורות** — רבי שמעון שלום מאמשינוב; (נפטר: תשיד); מאמרי חסידות ואגרות; (ג"ח, ירושלם תשמ).

ארבעה טורים (טור) — רבי יעקב בן אשר; (אשכנז-ספרד; כט-תקג); דינים מלוקטים מהש"ס ושיטות הראשונים.

ארחות רבינו — ר"א הורביץ; אוסף הנהגות וארחות חיים מאת הגר"י קניבסקי (והחזו"א) זצ"ל; ג"ח, ב"ב תשנז)

ארץ ישראל — רבי יהואל מיכל טוקצינסקי (נפטר בירושלם תשט"ו); דיני ומנהגי ארץ ישראל ומצוות התלויות בארץ; (ירושלם תשל"ב).

באורי הגר"א — רבי אליהו מוילנא (תפ-תקנח); על ארבעה חלקי שולחן ערוך.
באור הלכה — רבי ישראל מאיר הכהן (מראדין, תקצח-תרצג). על סדר שו"ע אורח חיים, מסביב לספר 'משנה ברורה'.

באר הגולה — רבי משה רבקה'ס (וילנא-אמסטרדם, נפטר בוילנא תלא); ציוני מקורות ובוארים סביב השלחן-ערוך.

באר יצחק — רבי יצחק אלחנן ספקטור (קובנא; תקעו-תרנו); שאלות ותשובות וחדושי סוגיות.
ביצחק יקרא — רבי אביגדר נבנצל שליט"א, ירושלם; חידושי סוגיות בעניינים שונים, (מהדורה ראשונה).

בית אפרים — רבי אפרים זלמן מרגליות; (ברודי. נפטר: תקפח. מחבר: מטה אפרים, שער אפרים ועוד); שאלות ותשובות.

בית דוד — רבי דוד כ"ץ שליט"א (תלמיד החתם-סופר); חדושי הלכות על שלחן ערוך יו"ד ועוד; ד"צ ואיצן תרעא-ב.

בית הבחירה — רבי מנחם בר' שלמה 'המאירי'; (תלמיד רבי ראובן מנרבונא, חי בזמן הרשב"א); חיבור מקיף וסיכומי שיטות על מסכתות הש"ס.

בית הלוי — רבי יוסף דוב הלוי סלובייציק (תק"פ-תרנ"ב); חדושי סוגיות וקצת דרושים; (ג"ח, ד"צ).
בית זבול — רבי יעקב משה הרל"פ (ירושלם; תרמג-תשיב); שאלות ותשובות; (ז"ח).

בית חדש (ב"ח) — רבי יואל (ב"ר שמואל) סירקיש; (לובלין-בריסק-קראקא; שכא-ת); באורים וחדושי הלכות על ארבעה טורים; (נדפס סביב הטורים במהדורות השונות).

בית יוסף — רבי יוסף (ב"ר אפרים) קארו, (ספרד-צפת, רמח"שלה), חיבור מקיף סביב ארבעה טורים, למקורות ההלכה ושיטות הפוסקים.

בית יעקב (סידור) — רבי יעקב (ב"ר צבי אשכנזי, ה'חכם צבי) עמדין; (אלטונא, אשכנז תנו-תקלו); באורי סדר התפילה עפ"י פשט וסוד, דקדוקים ענינים והלכות.

בית ישי — רבי שלמה פישר שליט"א (ירושלם), חידושים ובאורי סוגיות, (ב"ח, ירושלם תשמז).
בית מאיר — רבי מאיר פוזנר (תפ"ט-תקס"ז. ב"כ); חידושים על שו"ע ולקוטים על כמה מסכתות.

בכור שור — רבי אלכסנדר סנדר (בהרא"ז) שור; (נפטר בזאלקווא בשנת תצז); חדושי מסכתות; (נדפס בסוף ספר 'תבואות שור' על הלכות שחיטה וטרפות, ירושלם תשכג).

בן יהודיע — רבי יוסף חיים (בגדד, תקצה-תרסט); חידושי אגדה ע"ד הפשט הרמז והסוד; (ג"כ, ירושלם תשכה).

בני ציון — רבי בן ציון מיטאווסקי; (ליטא, תרכד-תרסז); חדושי סוגיות; (ירושלים תשל"ה).
בנין ציון — רבי יעקב עטלינגר (אלטאנא); שו"ת בעניינים שונים; (ד"צ אלטאנא תר"ל. בצירוף חלק שני — 'שו"ת החדשות').

בעל הלכות גדולות (בה"ג) — מיוחס לרבי יהודאי גאון (ויש מיחסיים אותו לרבי שמעון קיירא, ד'תק); מנין המצוות ובאוריהם.

בעל המאור — ראה 'המאור'.

בעל שם טוב על התורה — רבי ישראל 'בעל שם טוב' (אקופ (אוקריינה)–מז'בוז', תנה–תקב; מייסד תנועת החסידות); לקט אמרים מספרי תלמידיו, מסודרים על סדר הפרשיות (ב"כ).
ברכת אברהם — רבי אברהם ארלנגר שליט"א; חדושים ובאורים על מסכתות הש"ס; (המחבר, ירושלם תשמ"ז).

ברכת מרדכי — רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א; חדושים ובאורים על סוגיות בחלק או"ה; (ב"כ).
ברכת שמעון — רבי ברוך שמעון שניאורסון שליט"א; חדושי סוגיות והערות במסכתות שבת ופסחים; (המחבר, ירושלם תשנ"ד).

גוילי אפרים — הרב אפרים פישל שטיין; עניני חדש ניסן; (קרית ויז'ניץ, בני ברק, תשמ"ה).
גליון מהרש"א — רבי שלמה (ב"ר עקיבא) איגר; (פוזן); ציונים ומראי מקומות על סדר הש"ס; (נדפסו בסוף המסכתות).

גליונות קהלות יעקב — רבי ישראל יעקב קניבסקי; (הורונוסטיפל (אוקריינא)–נוברדוק–ביאליסטוק–בני ברק, תרנט–תשמה); הערות קצרות שנעתקו מגליונות הש"ס שכתבם לעצמו; (המשפחה, ב"ב).

דבר שמואל — רבי שמואל ברוך אליעזרוב (נפטר בירושלם תשל"ט); חדושים ובאורים והערות על מסכת פסחים; (ירושלם תשמ"מ).

דברי אמת — רבי יצחק בכר דוד (טורקיה. ת"ן–תקט"ו); שו"ת וחידישים בענינים שונים.
דברי חכמים — הרב אריה זאב גינזברג שליט"א; לקט פסקים והוראות שבעל פה ומפי השמועה, מאת פוסקי הדור; (נ"י, תשמ"ה).

דברי חלומות — רבי צדוק (ב"ר יעקב רבינוביץ) הכהן, (לובלין תקפג — תרס), דברי תורה שנתגלו בחלום.

דברי סופרים — רבי צדוק (ב"ר יעקב רבינוביץ) הכהן; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות בנושאים שונים; (ד"צ לובלין תרסג).

דגל מחנה אפרים — רבי משה חיים אפרים מסדילקוב; חדושים על פרשיות התורה ע"ד החסידות; (ד"צ פיטרקוב תרע"ב).

דובב מישרים — רבי דוב בעריש ווינפלד (מטשעביץ. תרלט–תשכו); שו"ת (ג"ח).

דובר צדק — רבי צדוק ב"ר יעקב רבינוביץ הכהן (לובלין תקפג–תרס); מאמרי מחשבה וחסידות; (ד"צ פיטרקוב תרע"א).

דעת חכמה ומוסר — רבי ירוחם הלוי ליוואויץ; מאמרים מתוך שיחותיו בעניני השקפה ומוסר; (נ"י תשכז).

דעת כהן — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (תרכה–תרצה); תשובות בעניני יו"ד; (מוסד הרב קוק, ירושלם תשכט).

דקדוקי סופרים — הרב רפאל נתן גטע ב"ר שלמה רבינוביץ; נוסחות וגירסאות התלמוד עפ"י כתבי יד ודפוסים ראשונים, עם הערות; (ט"ז חלקים; תרכה–תרנז).

דרישה / פרישה — רבי יהושע פאלק (ולק. תלמיד הרמ"א ומהרש"ל, לבוב, שי — שעד), באורים וחידישים על ארבעה טורים.

האגור — רבי יעקב ברוך ב"ר יהודה לנדא; (איטליה, המאה השלישית לאלף הששי); פסקי דינים ומנהגים בעניני או"ח ויו"ד; (נדפס במהדורות רבות).

הגדה של פסח 'ארזי הלבנון' — הרב שלום מאיר הכהן ולך (עורך); לקט הנהגות ופירושים מגדולי הדור האחרון; (הרב אשר ברגמן, בני ברק, תשנ"ז).

הגהות אשר"י ('הגהות הרא"ש') — רבי ישראל מקרמזיר (אשכנז, תחילת המאה השנייה לאלף השישי; סבו של בעל 'תרומת הדשן'); חידושים מלוקטים מהאור-זרוע, תוספות ועוד, סביב פסקי הרא"ש (נדפסו עמם בסוף המסכת).

הגהות מיימוניות / תשובות מיימוניות — רבי מאיר הכהן, (תלמיד מהר"ם מרוטבורג ורבנו פרץ. גיסו של ה'מרדכי'); בירורי הלכות, השלמות ותשובות על סדר משנה תורה להרמב"ם. הגהות ריעב"ץ — רבי יעקב (ב"ר צבי אשכנזי, ה'חכם צבי') עמדין; (אלטונא, אשכנז תנו — תקלו); הגהות קצרות על הש"ס; (נדפסו בסוף המסכת).

היד החזקה — ראה 'משנה תורה'.

המאור — רבי זרחיה הלוי ('הרו"ה', לונגיל, המאה התשיעית והעשירית לאלף החמישי; תלמיד רבי משה הדרשן); פירוש על כמה ממסכתות הש"ס, סביב הלכות הרי"ף.

החינוך — רבי אהרן הלוי (יש משערים שהוא 'הרא"ה' — צאצא לרו"ה, ספרד, המאה הראשונה לאלף השישי, ויש אומרים שהוא חכם אחר מברצלונה, בן דורו של הרא"ה אשר שמו כשמו); סדר תרי"ג מצוות, שרשיהם והלכותיהם בתמצית.

המכתם — רבי דוד בר' לוי (פרובינצא; המאה הראשונה לאלף השישי); פסקי הלכות על פי סדר התלמוד. המנהיג — רבי אברהם בר' נתן הירחי; (לונגיל-דנפירא-אלמניאה (גרמניה המערבית)-בריטניה-טולידו (ספרד), מאה עשירית לאלף החמישי, למד אצל ר"י הזקן בדנפירא); לקוטי מנהגים ומקורותיהם, בענייני תפילה שבת ומועדים ועוד; (נדפס מחדש בהוצאת מוסה"ק בירושלים).

המקנה — רבי פנחס הלוי איש הורביץ (תצ-תקסה); חידושי מסכת קדושין. הסדר הערוך — הרב משה יעקב וינטרגן שליט"א; כל בו לסדר ליל פסח; (המחבר, ירושלים תש"ן; ג"ח).

העיטור — רבי יצחק בר' אבא מרי (פרובינצא, ד'תתפב-תתקנ"ג?); הלכות בנושאים שונים. הערוך — רבי נתן בר' יחיאל; (רומא, ד'תשצה-תתס"ו); באורי המלים שבתלמוד, עפ"י סדר א"ב; (נדפס במהדורות שונות).

הפרשיות — הר' אליהו כי טוב (אופולה (פולין)-ירושלים; תרעב-תשל"ו); דברי חכמים ראשונים ואחרונים על פרשיות השבוע; (ירושלים תשכא-לו)

הר צבי — רבי צבי פסק פרנק (ירושלים. תרלג-תש"ך); חקרי הלכה על סדר סוגיות הש"ס. השגות הראב"ד (על הרמב"ם) — רבי אברהם בר' דוד; (גרבוניה-פושקייירה-קרקשונה-מונטפלייר-נמשי, ד'תתפ?)-תתקנט); השגות על משנה תורה להרמב"ם.

השגות הראב"ד על הרי"ף והמאור — ראה 'כתוב שם'.

התודעה — הר' אליהו כי טוב (אופולה-ירושלים; תרעב-תשל"ו); לקוט מחכמי הדורות על המועדים, בהלכה ובאגדה; (ג"ח, ירושלים תשנ"ו).

ושב הכהן — רבי רפאל (כ"ץ) הכהן; (וולאזין, המבורג; תפג-תקנט); שאלות ותשובות; (ב"ב תשמ"ח).

זבח תודה — רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (תקצה-תרצ"ג); פירושים בסוגיות קדשים המלוקטים ממסכתות הש"ס בתוך ספר 'לקוטי הלכות'.

זכר יצחק — רבי יצחק יעקב רבינוביץ (מפוניבוז'. תריד — תרעט); שו"ת וחידושי סוגיות; (כ"א, ב"ח. מכון ירושלים תש"ן).

זכרון שמואל — רבי שמואל רוזובסקי, חדושי סוגיות וענינים שונים, (ערוך על פי שיעורים וכתבי יד, המשפחה, ב"ב תשמ"ה).

זרע אברהם — רבי אברהם לופטביר ורבי מנחם זמבא; חליפות מכתבים, שאלות ותשובות וחקרי סוגיות בעניני קדשים ועוד; (ל"צ בילגורי תר"ף).

חדושי אנשי שם — לקט באורים והערות סביב הרי"ף והמרדכי, ממהר"ם טיקטין, מהר"ן שפירא, מר"י כ"ץ מקראקא והר" ברוך מגנון.

חדושי בית מאיר — ראה: 'בית מאיר'.

חדושי הגר"ר בענגיס — רבי זליג ראובן בנגיס (תרכד-תשיג; ליטא-ירושלים); חידושים ופולמוסים בענינים שונים; (ערוך מחדש מספר 'לפלגות ראובן'; מכון ירושלים, תדשם-תשנג, ב"כ).

חדושי הגר"ח על הש"ס — חידושים המיוחסים לרבי חיים סולובייצ'יק (וולוז'ין-בריסק, תריג-תרעח); נכתבו ע"י תלמידים. ('השלם' — ירושלים תשנ).

חדושי הנצי"ב — ראה: 'מרומי שדה'.

חדושי הריטב"א — רבי יום טוב בר אברהם אלאשבילי; (סויליה-סרגוסה, ה'י-צ; תלמיד הרא"ה והרשב"א); שיטה על רוב מסכתות הש"ס.

חדושי הרמב"ן — רבנו משה בן נחמן (גירונה-עכו, ד'תתקנדה'ל); חידושים על מסכתות התלמוד.

חדושי הר"ן — רבנו נסים בר ראובן גירונדי; (גירונה-ברצלונה; עה-קלה); שיטה על מסכתות הש"ס.

חדושי הרשב"א — רבי שלמה בן אדרת (ברצלונה. ד'תתקצה-ה'ע. תלמיד הרמב"ן ורבנו יונה); שיטה על מסכתות הש"ס.

חדושי מרן רי"ז הלוי — רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק (בריסק-ירושלים, תרמו-תשך); חידושים ובאורים על הרמב"ם.

חדושי רבי חיים הלוי — רבי חיים סולובייצ'יק (וולוז'ין-בריסק, תריג — תרעח); חידושים ובאורים על הרמב"ם.

חדושי רבי עקיבא איגר — (מפוזן, תקכב-תקצח); חידושי סוגיות על הש"ס, מלוקטים מכתביו; (ג"כ, זכרון יעקב תשמ"ג).

חדושי רבנו דוד — רבי דוד בונפיד / בונפייר (ספרד, ראשית האלף הששי, תלמיד הרמב"ן); חידושים על מסכת פסחים; (י"ל לראשונה מכת"י ע"י הר"א שושנה; מכון ירושלים תשנ"ז).

חדושי תלמיד הרמב"ן — מיוחס לרבי יצחק בר' אברהם מנרבונא; על סדר הלכות הרי"ף; (בני ברק תשנ"ו)

חות דעת — רבי יעקב לורברבוים (ליסא, תקל-תקצב); חידושים על שלחן ערוך יו"ד; (נדפס במהדורות שונות ובסוף ספרי שלחן ערוך).

חות יאיר — רבי יאיר חיים בכרך (וורמיישא — מגנצא; שצה-תסב); שאלות ותשובות. (ירושלים תשנ"ז. ב"כ).

חזון איש — רבי אברהם ישעיהו קרליץ (תרלט — תשיד); חידושי הלכה בכל מקצועות התורה.

חזון עובדיה — הרב עובדיה יוסף שליט"א; שאלות ותשובות בהלכות הפסח וסדר ההגדה; (ב"ח).

חכם צבי — רבי צבי אשכנזי (אשכנז-קושטא, תך-תעח); שאלות ותשובות. (ד"צ).

חכמה ומוסר — רבי שמחה זיסל זיו (קלם); מאמרי מוסר ועבודת ה'; (ב"כ, ניו יורק תשיו)

חכמת מנוח — רבי מנוח הענדל (בן דורו של המהרש"ל); הערות על גמרא רש"י ותוס'; (נדפס בסוף המסכת).

חכמת שלמה — רבי שלמה (ב"ר יחיאל אשכנזי) לוריא ('המהרש"ל'. פון — לובלין. רס — שלד. מתלמידיו: בעל ה'לבושים', הסמ"ע, ה'כלי יקר' ועוד); הערות וחדושים ותקוני גרסאות; (נדפס בסוף המסכתות, עם המהרש"א).

חלב חטים — רבי חי יצחק טייב (תוניס; תקד-תקצו); הערות ובאורים במסכתות הש"ס. **חלקת יואב** — רבי יואב יהושע וינגרטן (תרה-תרפב); חקרי הלכות ותשובות בנושאים שונים. **(ספר) חסידים** — רבי יהודה החסיד (ד'תתקי?)-תתקעז); הנהגות ודברי חסידות בנושאים שונים; (מהדורת הרב ראובן מרגליות, ירושלם תשי"ז)

חפץ חיים על התורה — רבי ישראל מאיר הכהן (מראדין, תקצח-תרצג); לקט אמרים והנהגות, עפ"י סדר פרשיות השבוע; (נערך על ידי הרב שמואל גריינמן).

חק יעקב — רבי יעקב ב"ר יוסף רישר; (פראג-רייזא (גליציה)-וורמס-מייך; נפטר בשנת תצד; חיבר עוד: תורת השלמים, שבות יעקב, מנחת יעקב, עיון יעקב ועוד); חדושים ובאורים על הלכות פסח, סביב השלחן-ערוך; (נדפס במהדורות שונות).

חרדים — רבי אלעזר בר' משה אזכרי; (צפת, נפטר בשנת שס); על תרי"ג מצוות ועניני מוסר ועבודת ה'; (נדפס במהדורות רבות).

חתם סופר חרושים / שאלות ותשובות — רבי משה סופר (תקכב(ג)-תר); חרושי סוגיות / שאלות ותשובות בד"ח שלחן ערוך.

טוב ראי — רבי אברהם יצחק הכהן קוק; (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); ליקוט מכתביו על פי סדר המסכת.

טור — ראה 'ארבעה טורים'.

טורי זהב (ט"ז) — רבי דוד הלוי; (וולאדימיר-אוסטרוג-לבו; חתנו של הב"ח); פסקי הלכות וחדושים סביב השלחן-ערוך או"ח יו"ד וח"מ.

טעמא דקרא — רבי חיים קניבסקי שליט"א; פירושים על התורה ונ"ך, (ובסופו הנהגות מהחזו"א).

יבין שמועה — רבי שמעון בן צמח דוראן (מיורקא-אלג'יר, ה'קא-ה'רד);

יביע אומר — רבי עובדיה יוסף שליט"א; שאלות ותשובות; (ח"ח).

יד דוד — רבי יוסף דוד זינצהיים (תקה-תקעג); ציונים וחדושים למסכתות הש"ס על סדר הדפים; (יצא לאור מחדש מכת"י, מכון ירושלים).

יוסף אומץ — רבי יוסף יוזפא בר' פנחס האן; (פרנקפורט, נפטר בשנת שעד); דינים ומנהגים.

יערות דבש — רבי יהונתן אייבשיץ (אייבשיץ-פראג-מייך-אלטונא. תנד(?)-תקכד); דרושים ותוכחת מוסר; (י"ל מחדש בירושלים תשמ"ח. ב"כ).

יפה עינים — רבי אריה ליב ילין (בילסק); הערות וצינונים לירושלמי ולמדרשים, על סדר הדפים בתלמוד בבלי; (נדפס בסוף המסכתות בש"ס וילנא)

יראים — רבי אליעזר בר' שמואל ממיץ; (מבעלי התוספות במאה העשירית לאלף החמשי, למד אצל רבנו תם. מתלמידיו: הראב"ה ובעל הרוקח); על תרי"ג מצוות והלכותיהן, כולל דברי מוסר; (ד"צ וילנא תרנ"ב).

ישראל קדושים — רבי צדוק (ב"ר יעקב רבינוביץ) הכהן; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות בנושאי קדושת ישראל; (ד"צ לובלין תרפח).

קף החיים — רבי יעקב חיים סופר (בגדד; תרל-תרצט); ליקוטים ופסקים על סדר שו"ע או"ח ויו"ד; (י"ח; ירושלים).

כסף משנה — רבי יוסף (ב"ר אפרים) קארו, (ספרד-קושטא-אנדרינופולי-ניקופולי (צפון בולגריה)-צפת, רמה-שלה); באור מקיף ל"יד החזקה" להרמב"ם ובירור מקורותיו; (נדפס במהדורות השונות מסביב ל"יד החזקה").

כתוב שם — רבי אברהם בן דוד ('הראב"ד בעל ההשגות' / 'הראב"ד השלישי'; נרבונה-פושקיריה-קרקשונה-מונטפליר-נמשי, ד'תתפ"ת-תתקנט); השגות על הלכות הרי"ף ובעיקר על ספר המאור; (הודפס בגליון הרי"ף שבגמרות; יצא לאור בעריכה מחודשת ב'אוצר ראשונים' — פסחים, מכון פרדס, ב"ב תשנ"ו).

לחם משנה — רבי אברהם בר' משה די בוטון; (שאלוניקי, שה"שמה. תלמיד מהרשד"ם. חיבר שו"ת 'לחם רב' ועוד); באורים על יד החזקה להרמב"ם ומפרשיו הראשונים; (נדפס סביב ספרי הרמב"ם במהדורות השונות).

לקט יושר — רבי ישראל איסרלין (ניישטאט, קנ-רכ. בעל 'תרומת הדשן'); פסקים תשובות ומנהגים; (נלקטו על ידי תלמידו, רבי יוסף ממינשטר).

לקט שיחות מוסר — רבי יצחק אייזק שר; (ב"כ, בני ברק תשנ"ג).
לקוטי הלכות — רבי ישראל מאיר הכהן (מראדין; תקצח-תרצג); לקוטי הלכות שאינם שייכים בזמן הזה, עפ"י סדר הש"ס; (ד"צ, ג"כ, המשפחה, ירושלים)
לקוטי מאמרים — רבי צדוק (ב"ר יעקב) רבינוביץ הכהן (לובלין תקפג-תרס); מאמרי מחשבה וחסידות; (ד"צ לובלין תרסג).

המאירי — ראה בית הבחירה.

מגדים חדשים — הרב דוד יואל וויס; בירורים, הערות והארות עמ"ס ברכות ושבת ועוד סוגיות; (ג"כ. ירושלים תשמ"א-תשנ"ב).

מגיד משנה — רבי וידאל די טולושא (ספרד, תחילת המאה השניה לאלף השישי; תלמיד הרשב"א וחבר להר"ן); פירוש על כמה מספרי היד החזקה להרמב"ם, ומשא ומתן בהשגות הראב"ד; (נדפס סביב ספרי הרמב"ם במהדורות השונות).

מגן אברהם — רבי אברהם אבלי גומבינר (גומבין (פולין הרוסית)-קליש, שצז-תמג); פסקי הלכות וחדושי דינים על שלחן ערוך אורח חיים; (נדפס סביבות השו"ע במהדורות השונות).
מדות הראי"ה — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלים; תרכה-תרצה); הגיגים ואמרות על מדות האדם ותכונותיו.

מהר"ם חלאווה — ראה: 'פרוש מהר"ם חלאווה'; 'שו"ת מהר"ם חלאווה'.

מהר"ץ חיות — רבי צבי הירש חיות (אב"ד זאלקווא. תקסו-תרטו); הערות על סדר המסכתות; (נדפס בש"ס וילנא בסוף המסכתות).

מהרי"ל — ראה: 'מנהגי מהרי"ל'; 'שו"ת מהרי"ל'.

מהרש"א — רבי שמואל אליעזר בר' יהודה הלוי אידל'ס; (קראקא-פוזנא-חלם-לובלין-אוסטרהא, שטו-שצב); חדושי הלכות על הגמרא רש"י ותוס', וחדושי אגדות הש"ס; (נדפס בסוף המסכתות).

מוסף הערוך — רבי בנימין בר' עמנואל מוספיא; (המבורג-דנמרק-אמסטרדם; שסו?-תלה); תוספות על ספר 'הערוך' לבאור מלים ומושגים שבתלמוד.

מחזור ויטרי — רבי שמחה ב"ר שמואל (תלמיד רש"י); הלכות ומנהגים, סדר התפילה ופיוטים; (ירושלם תשכ"ג).

מחשבות חרוץ — רבי צדוק (ב"ר יעקב) רבינוביץ הכהן (לובלין תקפג-תרס); מאמרי מחשבה וחסידות; (ד"צ פיעטרקוב תרעב).

מי השלוח — רבי מרדכי יוסף ליינר (אדמו"ר מאיזביצא, נפטר בשנת תריד); חדושים עמוקים על דרך החסידות, לפי סדר פרשיות התורה ולקוטי ש"ס. (ב"כ. ב"ב תשנ"ה. צ"ד: ווין תר"כ; נ"י תשמ"ד).

מכתב מאליהו — רבי אליהו אליעזר דסלר; מאמרי מוסר והשקפה; (ד"כ, יו"ל ע"י תלמידיו, י-ם תשמז). מלא הרועים (הגהות) — רבי יעקב צבי יאליש (מדינוב); הגהות וחדושים על סדר הדפים; (נדפס בסוף המסכת).

מלחמת ה' — רבי משה בן נחמן (הרמב"ן, ספרד-עכו, ד'תתקנ"ה); מיישב השגות בעל המאור על הרי"ף.

מנהגי ישראל — הרב דניאל שפרבר; מקורות ותולדות על המנהגים; (ה"כ. מוסה"ק ירושלם תשן-תשנז).

מנהגי מהרי"ל — רבי יעקב ב"ר משה מולין (מגנצא-וורמס, נקרא גם 'מהר"י סגל' ו'מהר"י הלוי'; נפטר: ה'קפז); מנהגים ופסקי הלכות; (מכון ירושלים).

מנחת חינוך — רבי יוסף באב"ד (טרניפאל); חיבור מקיף בפרטי דיני תרי"ג מצוות, סביב ספר החינוך; (ג"כ. מכון ירושלם תשמח).

מנחת כהן — רבי אברהם הכהן פימינטיל; בהלכות שבת ותערוכות.

מנחת שלמה — רבי שלמה זלמן אויערבך (ירושלם. תרע-תשנה); חידושי סוגיות וחקרי הלכות בענינים שונים.

מסלת ישרים — רבי משה חיים לוצאטו; (פדובה-אמסטרדם-עכו; תסז-תקז); עניני מוסר ועבודת ה'; ('אשכול' ירושלם תשלח).

מצות ראייה — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); על שלחן ערוך או"ח ועוד. מקור חיים — רבי יעקב לורברבוים (ליסא, תקל-תקצב. בעל: נתיבות המשפט, חות דעת ועוד); חדושים ובאורים על שלחן ערוך — הלכות פסח.

המרדכי — רבי מרדכי בר' הלל אשכנזי; (אשכנז; תלמיד מהר"ם מרוטנבורג); ליקוטי פסקים ומנהגים לפי סדר מסכתות הש"ס; (נערך על ידי תלמידיו בשתי גרסות, 'הארוך' ו'הקצר').

מרומי שדה — רבי נפתלי צבי יהודה ברלין ('הנצי"ב' מוולאזין. תקעז — תרנג); חדושי מסכתות הש"ס; (ירושלים תשי"ד).

מרחשת — רבי חנוך הניך אייגש; ב"ח; בירורי הלכות וחקרי סוגיות בעניני או"ח ויו"ד; (ד"צ בילגוריי תרצא-ה).

משאת המלך — הרב שמעון משה דסקין שליט"א; חדושים ובאורים על מסכת פסחים.

משיב דבר — רבי נפתלי צבי יהודה ברלין ('הנצי"ב' מוולאזין. תקעז — תרנג); שאלות ותשובות בענינים שונים; (ה"ח בכ"א; ירושלם תשנ"ג).

משיב צדק — רבי צדוק (ב"ר יעקב רבינוביץ) הכהן; (לובלין תקפג — תרס); בירור הלכה בדין סוכה בשמיני עצרת והמסתעף; (נדפס עם ספר 'שיחת מלאכי השרת', ד"צ לובלין תרפז).

משך חכמה — רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק (תרג — תרפו); פירוש על התורה.

משמרות כהונה — רבי אברהם כהן יצחקי (מתוניס), חדושי מסכתות בעיון הפשט, (ליוורנו תרכב).

משנה ברורה — רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (תקצה-תרצג); חיבור מקיף להלכה ולמעשה סביב שלחן ערוך או"ח (ו"ח).

משנה למלך — רבי יהודה רוזאניס (תורכיה. תיז-תפז); חדושי סוגיות על סדר ה'יד החזקה' להרמב"ם. **משנה תורה** — רבי משה בן מיימון (ספרד-מצרים; ד'תתצח-דתתקסה); י"ד ספרי הלכה בכל מקצועות התורה.

משפט כהן — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); חדושים ובאורים בעניני מצוות התלויות בארץ, מקדש וקדשיו ועוד.

נודע ביהודה — רבי יחזקאל סג"ל לנדאו; (אופטוו (פולין)-ברודי-ימפול-פרג; תעג-תקנג); שאלות ותשובות בארבעת חלקי שו"ע.

נפש החיים — רבי חיים מוולוז'ין (תקט-תקפא); למד תורה מהגרא"ל בעל השאגת-אריה ומהג"ר מהמבורג, ואח"כ היה לתלמיד מובהק להגר"א; עניני אמונה והשקפה, תורה ועבודת ה'.

נפש חיה — הרב ראובן מרגליות; הערות לפי סדר שו"ע או"ח; ('זהר' ת"א, תשי"ד). **נתיבות המשפט** — רבי יעקב לורכרבוים (ליסא, תקל-תקצב); חדושים ובאורים על שלחן ערוך חושן משפט.

סדר ליל פסח — הר' אליהו כי טוב (אופולה-ירושלם; תרעב-תשלז); סדר הלילה ובאורי הגדה; (ירושלם תשנ"ה).

סידור... — ראה בשמות הפרטיים; 'בית יעקב', 'עולת ראייה'.
ספר... — ראה גם בשמות הפרטיים. **ספר...** — ראה באות ה.
ספרי זוטא — מדרש הלכה לספר במדבר.

עבודת ישראל — רבי ישראל ב"ר שבתי שפירא ('המגיד קאנויץ'); פירושים על התורה ומועדים ע"ד החסידות; (ד"צ מונקטש תרפט).

עולת ראייה — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); באור על סידור התפילה; (ב"כ, ירושלם תשמ"ה).

עונג יום טוב — רבי יום טוב ליפמן היילפרין (ביאליסטוק; תקעג?-תרלט); שו"ת וחדושי סוגיות; (וילנא תר"מ).

עזרת כהן — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); שאלות ותשובות בעניני אבן העזר.

עיונים בדברי חז"ל ובלשונם — רבי חנוך (הכהן) ארנטרוי; (בודאפשט-מינכן. תריד-תרפז); מאמרים וחקרי לשון; (ירושלים תשלח).

עין יצחק — רבי יצחק אלחנן ספקטור (קובנא; תקעז-תרנז); שאלות ותשובות וחדושי סוגיות. **עלה יונה** — רבי יונה מרצבך (דרמשטט-ירושלם. תרס"א-תשמ"א); אסופת מאמרים וכתבים מתורתו, מחקריו והגיגיו. (ירושלים תשמ"ט).

עלי שור — הרב שלמה וולבה שליט"א; מאמרי השקפה, הדרכה ומוסר; (ב"כ. באר יעקב תשלח). **עמודים בתולדות הספר העברי** — ר' יעקב ש' שפיגל; מחקר מקיף על הגהות ומגיהים בישראל; (אונ. בר אילן, רמת גן, תשנ"ו).

עמלה של תורה — רבי צדוק (ב"ר יעקב רבינוביץ) הכהן; (קרייבורג-קרייניקי-לובלין, תקפג-תרס); קונטרס קצר בעניני סיפור יציאת מצרים ועוד; (נדפס בסוף ספר פרי צדיק ח"ג).

עץ הדר — רבי אברהם יצחק הכהן קוק (ליטא-ירושלם; תרכה-תרצה); על אתרוג המורכב ועוד.

ערוך השלחן — רבי אהרן הלוי עפשטיין; דינים והלכות למעשה על סדר השו"ע; (ח"ח).
עת האוכל — רבי צדוק ב"ר יעקב רבינוביץ; הכהן; (קרייזבורג-קרייניקי-לובלין, תקפג-תרס); קונטרס
קצר בעניני אכילה; (נדפס בסוף ספר פרי צדיק ח"א).

פוקד עקרים — רבי צדוק ב"ר יעקב רבינוביץ; הכהן (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות
בענין פקידת עקרות; (נדפס בסוף ספר 'אור זרוע לצדיק, ד"צ לובלין תרפט).

פחד יצחק — רבי יצחק הוטנר; מאמרי מחשבה והגות סביב עניני שבת ומועדים; (נ"י, תשמ"ז).
פני יהושע — רבי יעקב יהושע (פפד"מ, תמא-תקטז); חדושי מסכתות; (ג"כ, ד"צ, ירושלם תשמ"ו).
פרוש הרע"ב — רבי עובדיה ירא מברטנורא; (איטליה-ירושלם; רה-רס..?), תלמיד למהר"י קולון;
פירוש על ששה סדרי משנה; (נדפס סביב המשניות במהדורות השונות).

פרוש מהר"ם חאלוה — רבי משה חאלוה; (תלמיד הרשב"א); שיטה על מסכת פסחים; (מכון חתם
סופר, ירושלם, תשמ"ז).

פרוש רבנו חננאל — רבי חננאל בר' חושיאל; (איטליה-קירואן (אפריקה הצפונית), נולד באמצע המאה
השמינית לאלף החמישי, סוף תקופת הגאונים); באור על רוב התלמוד, סיכומי סוגיות ופסקי
הלכה; (נדפס על גליון הגמרא בדפוס וילנא, פירוש מסכת פסחים יצא לאור מחדש עפ"י
כת"י וצינונים ובאורים ע"י מכון 'לב שמח' ירושלם תשנ"א).

פרוש רשב"ם — רבי שמואל בן מאיר (רומרוג. נכדו ותלמידו של רש"י, אחי ר"ת וריב"ם. ד'תתמה —
תתקמט?); מפירושו לתלמוד נמצאים בידינו על מסכת ב"ב ופרק ערבי פסחים.

פרוש רש"ד הירש — רבי שמשון (בה"ר רפאל) הירש (פרנקפורט. תקסח-תרמט); פירוש על חמשה
חומשי תורה; (מתורגם מגרמנית ע"י הרב יצחק ברויאר; ה"כ, 'מוסד יצחק ברויאר'
תשמ"ט).

פרי חדש; ('פירות גינוסר') — רבי חזקיה בר' יהודה דיי-סילוה; (ליוורנו-ירושלם, תיט-תנח); חדושי הלכות,
מסודר על פי שלחן ערוך או"ח ואה"ע.

פרי יצחק — רבי יצחק בלזר (פטרבורג-ירושלם; תקצז-תרסז); שו"ת וחקירות שונות; (ב"ה, 'כנסת
חזקיהו' כפר חסידים, תשלה).

פרי מגדים — רבי יוסף ב"ר מאיר תאומים; (למברג-ברלין-פרנקפורט; תפז-תקנב); חדושי דינים על
או"ח ויו"ד, סביב המגן-אברהם הט"ז והש"ך;

פרי צדיק — רבי צדוק ב"ר יעקב רבינוביץ; הכהן (לובלין תקפג-תרס); מאמרי מחשבה וחסידות על סדר
פרשיות התורה (ה"כ. נכתב ברובו משומעי לקחו. ד"צ לובלין תרסא-תרצד).

פרישה — ראה 'דרישה'.

פרקי מועדות — הרב מרדכי ברויאר שליט"א; מאמרים באגדה ובהלכה בנושאי המועדים ובפרשיות
שונות בתורה ועוד; (ב"כ. 'חורב' ירושלם תשמו).

פתח עינים — רבי חיים יוסף דוד אזולאי (ירושלם-ליוורנו; תפד-תקסו); באורים וחדושים על מסכתות
הש"ס (ב"כ).

צדקת הצדיק — רבי צדוק ב"ר יעקב הכהן רבינוביץ; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות
בנושאים שונים.

ציון לנפש חיה (צל"ח) — רבי יחזקאל הלוי סג"ל לנדאו; (אופטוו (פולין)-ברודי-ימפול-פרג;
תעג-תקנב); חדושים על מסכת פסחים ועוד.

קדושת השבת — רבי צדוק ב"ר יעקב הכהן רבינוביץ; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות
בענין השבת; (נדפס בראש 'פרי צדיק' ח"א, ד"צ לובלין תרסא).

קהלות יעקב — רבי ישראל יעקב קניבסקי, (הורונוסטופל (אוקריינא)–נוברדוק–ביאליסטוק–בני ברק, תרנט–תשמה); חדושים ובאורים בסוגיות הש"ס.
קובץ ענינים — רבי אלחנן בונם וסרמן (תרלה — תשא); הערות וחדושי סוגיות על חלק ממסכת פסחים ב"ב וחולין; (נכתב על ידי תלמידים; ב"ב תשמ"ג).
קובץ שעורים — שיעורי רבי אלחנן בונם וסרמן (תרלה — תשא); נכתב ע"י תלמידיו; על מסכתות הש"ס וסוגיות.
קומץ המנחה — רבי צדוק ב"ר יעקב הכהן רבינוביץ; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות בנושאים שונים.
קצור שלחן ערוך — רבי שלמה גנצפריד (אונגוור; תקסד–תרמו); לקט דינים ופסקים מעשיים בחלק אורח חיים, יו"ד וח"מ.
קצות החשן — רבי אריה לייב ב"ר יוסף הכהן (הלר. תקה–תקעג), חדושים ובאורים על סדר שו"ע חו"מ.
קרבן נתנאל — רבי נתנאל בר' נפתלי צבי וייל; (פרג–מיץ–פרג–שוורצוואלד–קרלסרוהע, תמו–תקסט, חיבר: הגהות נתיב חיים, תשובות תורת נתנאל ועוד); ביאור על הרא"ש לסדר מועד ונשים; (נדפס עם פסקי הרא"ש בסוף המסכתות).
קרבן אורה — רבי יצחק ב"ר אהרן מקרלין; חדושי סוגיות על כמה מסכתות; (ד"צ ירושלם תשו).

ראב"ן — ראה: אבן העזר.
רא"ש (פסקים) — רבי אשר בן יהיאל (אשכנז–ספרד; ה'–ה'פז); פסקי הלכות וסידורי שיטות לפי סדר סוגיות הש"ס.
ראש יוסף — רבי יוסף ב"ר מאיר תאומים; (למברג–ברלין–פרנקפורט; תפז–תקנב; בעל ה'פרי מגדים); חדושי הלכות על כמה מסכתות הש"ס מסדר מועד ומסכת חולין.
רב פעלים — רבי יוסף חיים (בגדד, תקצה–תרסט); שו"ת בד' חלקי שו"ע; (ד"ח, ירושלם תשמ).
רבבות אפרים — רבי אפרים גרינבלט שליט"א (ממפיס); שאלות ותשובות ופסקי דינים בעניני או"ח ועוד.

רבנו חננאל — ראה 'פרוש...'.
ריעב"ץ — ראה 'הגהות ריעב"ץ'.
רי"ף (הלכות) — רבי יצחק אלפאסי (פאס–ספרד; ד'תשעג–ד'תתסג); (נדפס בסוף מסכתות הש"ס).
רמ"א (הגהות הרמ"א) — רבי משה איסרליש; (קראקא, רצ–שלב. מחבר: דרכי משה, תורת חטאת ועוד); 'מפת השלחן' לשלחן–ערוך על פי מנהגי אשכנז.
רמתים צופים — רבי שמואל משינווי; פירוש על תנא דבי אליהו, כולל אמרות ובאורים מגדולי האדמורי"ם; (ירושלם תשל"ל).

רמב"ם — ראה 'משנה תורה'.
רסיסי לילה — רבי צדוק (ב"ר יעקב הכהן) רבינוביץ; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות בנושאים שונים; (ד"צ לובלין תרמט).
רשב"ם — ראה 'פרוש רשב"ם'.
רש"ש — רבי שמואל שטראשון (וילנא); הגהות והערות על הש"ס; (נדפס בסוף המסכתות בדפוס וילנא).

שאגת אריה — רבי אריה (בר' אשר) לייב; (מינסק–וולוז'ין–מיץ, תנה–תקמה. מחבר: טורי אבן, גבורת ארי); שאלות ותשובות בעניני אורח חיים.
שאלת יעב"ץ — רבי יעקב (ב"ר צבי אשכנזי, ה'חכם צבי') עמדין; (אלטונא (אשכנז), תנו–תקלו); שאלות ותשובות.

שאלות דרב אחאי — רבי אחא משבחה (תקופת הגאונים. ראה: שם הגדולים, ערך 'רב אחאי'); הלכות בנושאים שונים, על סדר פרשיות השבוע.

שבולי הלקט — רבי צדקיה בר' אבהם הרופא; (רומא, תחילת האלף השישי); פסקי דינים ומנהגים בענינים שונים.

שבות יעקב — רבי יעקב ב"ר יוסף רישר; (פרג-ריי שא (גליציה)-וורמס-מייץ; נפטר בשנת תצד; חיבר עוד: תורת השלמים, חק יעקב, מנחת יעקב, עיון יעקב ועוד); שאלות ותשובות בענינים שונים; (ג"ח).

שבט הלוי — רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א; שו"ת בד' חלקי שו"ע; (ט"ח, ב"ב, תשמא — תשנז).

שבט הקהתי — רבי שמאי קהת גרוס שליט"א; שו"ת בענינים שונים; (ה"כ. ירושלם תשנז).

שבט מוסר — רבי אליהו הכהן (איזמיר. נפטר: תפט. חיבר: מעיל צדקה, מדרש תלפיות); מאמרי מוסר ותוכחה; (ב"כ. ירושלם תשמ"ט).

שדי חמד — רבי חיים חזקיה מדיני (ירושלם-קושטא-קרים-חברון, תקצג-תרסה); מאסף אנציקלופדי מקיף לפי ערכים בסדר א"ב; (יא"ח).

שו"ת מהרי"ל — רבי יעקב ב"ר משה מולין (נקרא גם 'מהר"י סגל' ו'מהר"י הלוי'); שו"ת בענינים שונים; (מכון ירושלים, תשמ).

שו"ת מהרי"ק — רבי יוסף ב"ר שלמה (טראבוט) קולון (קאנברי (גבול איטליה וצרפת)-פיימונטי-בולוניה-מנטובה-לומבארדיה. נפטר: רמ); שאלות ותשובות בנושאים שונים.

שו"ת הרא"ש — רבנו אשר בן יחיאל (אשכנז-ספרד, ה'י — ה'פז); (מהדורת מכון ירושלים, תשנז).

שו"ת הריב"ש — רבנו יצחק בר ששת ברפת (ספרד-צפון אפריקה. פו-קסח. תלמיד הר"ן); שאלות ותשובות; (ירושלם תשנג).

שו"ת הרי"ף — רבי יצחק אלפאסי (פאס-ספרד; ד'תשעג-ד'תתסג); שאלות ותשובות (רוב התשובות נכתבו בערבית וניתרגמו); (ד"צ ליוורנו תקמא).

שו"ת הרשב"א — רבי שלמה בן אדרת (ברצלונה. ד'תתקצה-ה'ע. תלמיד הרמב"ן ורבנו יונה); שאלות ותשובות בכל מקצועות התורה; (ז"ח, ותשובות 'המיוחסות לרמב"ן').

שו"ת הרשב"ש — רבי שלמה בן שמעון דוראן, (צפון אפריקה קס"רכו, בנו ותלמידו של התשב"ץ); שאלות ותשובות בנושאים שונים; (מכון ירושלים, תשנ"ח).

שו"ת מהר"ם חלאווה — רבי משה חלאווה (תלמיד הרשב"א); שאלות ותשובות בענינים שונים; (י"ל לראשונה מכת"י ע"י הר"מ הרש"ר; צפונות קדמונים, ירושלם תשמ"ז).

שיחות מוסר — שמואל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בשיבת מיר; (תשל"א-תשל"ג, נערך על ידי תלמידים).

שיחת מלאכי השרת; שיחת שדים — רבי צדוק (ב"ר יעקב) רבינוביץ הכהן (לובלין תקפג-תרס); קונטרסים בעניני מלאכים ושדים ועוד.

שיעורי ר' שמואל רוזובסקי — על מסכתות שונות; נכתב ע"י תלמידים; (הוצ' המשפחה).

שיעורים לזכר אבא מרי ז"ל — שיעורים בסוגיות שונות; רבי יוסף דב הלוי סולובייצ'יק (בוסטון); (ב"כ, י-ם תשמג).

של"ה ('שני לוחות הברית') — רבי ישעיה הלוי הרביץ (פרג-קרקוב-פרג-ירושלם-טבריה, שיה (של?)-שצ); מאמרי מוסר ודרוש הלכה מחשבה וסוד, בענינים שונים; (ב"כ, מפעל השל"ה' תשנז).

שלחן ערוך — רבי יוסף (ב"ר אפרים) קארו, (ספרד-צפת, רמח"שלה), פסקי הלכה וקצור הדינים היוצאים מארבעה טורים.

שלחן ערוך הרב — רבי שניאור זלמן מלאדי (תקו-תקעב); פסקי הלכות על סדר שלחן ערוך אורה חיים, יו"ד וח"מ; (ד"צ, הוצאת קה"ת; ד"כ).

שלטי הגבורים — רבי יהושע בועז (איטליה); ליקוטי דינים על מסכתות הש"ס, מסודרים סביב הרי"ף. שם משואל — רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב; מאמרי ע"ד החסידות לפי פרשיות השבוע ומועדים; (י-ם תשלד).

שמירת הגוף והנפש — הרב יוסף יצחק לרנר שליט"א; עניני שמירה מפגעים ומסכנות המוזכרות בגמרא ובפוסקים; (המחבר, ירושלם תשמ"ח, ב"כ).

שמירת שבת כהלכתה — הרב יהושע ישעיה נויבירט שליט"א; דיני שבת ויום טוב; (ג"ח. מוריה; י-ם תשלט-תשמט).

שער המלך — רבי יצחק נונים בילמונטי (תורכיה. נפטר: תקלב); חיבור מקיף סביב משנה תורה להרמב"ם.

שער הציון — רבי ישראל מאיר הכהן (מראדין, תקצח-תרצג); ציונים והערות סביב ה'משנה ברורה'. שערי ישר — רבי שמעון יהודה הכהן שקאפ (תרכ-תש); חקרי הלכות בעניני ספיקות, רוב וחזקה ועוד. שערי תשובה — רבנו יונה גירונדי; (גירונה (ספרד) ברצלונה-טולידו, נפטר בשנת ה'כג, רבו של הרשב"א); ספר מוסר בעניני תשובה ועוד.

שפת אמת (על הש"ס) — רבי יהודה אריה ליב מגור (תרו-תרסה); חידושים ובאורים על סדר מועד וקדשים; (ירושלם, ג"כ).

שפת אמת (על התורה) — רבי יהודה אריה ליב מגור (תרו-תרסה); מאמרים על פרשיות התורה והמועדים, ע"ד החסידות; (ירושלם, ה"כ).

שפתי כהן (ש"ך) — רבי שבתאי בן מאיר הכהן (ליטא, שפב — תכג); פירוש ופסקי הלכות על שלחן ערוך יו"ד וח"מ. (נדפס סביב השו"ע).

תוספות הרא"ש — רבי אשר בן יחיאל (אשכנז-ספרד; ה"י-ה'פו); על מסכתות הש"ס. תוספות הרי"ד (תורי"ד) — רבי ישעיהו (הזקן) מטראני; על מסכתות הש"ס; (ירושלם תשנה). תוספות חכמי אנגליה — מתורתם של חכמי אנגליה לפני הגירוש; על מסכתות גטין פסחים וב"מ; (יו"ל מכתב יד יחיד ע"י הרא"ד פינס, מכון ירושלם תשמז).

תוספות יום טוב — רבי יום טוב ליפמן הלר; (פרג-נמירוב-לודמיר-קרקא, שלט-תמד; תלמיד מהר"ל מפרג); חיבור מקיף על המשניות.

תוספות רבנו פרץ — רבנו פרץ מקורביל (נפטר: ה'ס בערך. מאחרוני בעלי התוספות, תלמיד לרבי יחיאל מפאריש ורבי שמואל מאיברא); על כמה מסכתות הש"ס.

תוספות רשב"א / הר"ש — רבי שמשון ב"ר אברהם משאנץ; (שאנץ-ירושלם; מאה עשירית לאלף החמשי; תלמיד לר"י הזקן מדנפיר); פירוש לכמה מסכתות בש"ס.

תורה לשמה — מיוחס לרבי יוסף חיים (בגדד, תקצה-תרסט); שאלות ותשובות קצרות בענינים שונים. תורת האדם — רבי משה בר' נחמן גירונדי ('הרמב"ן, גירונה-עכו; ד'תתקנד-ה'ל); על הלכות חולה, נפטר, אבלות, וענין עולם הבא.

תורת הבית — רבי שלמה בן אדרת (ברצלונה. ד'תתקצה-ה'ע. תלמיד הרמב"ן ורבנו יונה); דיני איסור והתר.

תורת הקדשים — רבי ישראל מאיר הכהן מראדין (תקצה-תרצג); קיצורי דינים מדברי הרמב"ם ועוד, על פי סוגיות קדשים המלוקטים ממסכתות הש"ס, בתוך ספר 'לקוטי הלכות'.

תמים דעים — רבי אברהם בר' דוד; (נרבונה-פושקיר-קרקשוונה-מונטפלייר-נמשי, ד'תתפ?—תתקנט); שאלות ותשובות, פסקים והשגות על הלכות רב אלפס.
תניא — רבי שניאור זלמן מלאדי (תקז-תקעג, תלמיד רבי דובער ממזריטש); ספר יסוד בתורת החסידות.
תפארת ישראל — רבי ישראל לפשיץ; על המשניות, מחולק ל'יכין' ו'בועז' — פירוש הפשט ובאורי ענינים.
תקנת השבין — רבי צדוק (ב"ר יעקב הכהן) רבינוביץ; (לובלין תקפג — תרס); מאמרי מחשבה וחסידות בנושאי תשובה.
תרומת הדשן — רבי ישראל איסרלין (ניישטאט, קנ-רכ); תשובות ופסקים.
תשב"ץ — רבי שמעון בן צמח דוראן (מיורקא-אלג'יר, קכא-רד); תשובות; (ג"ד) ה, ד"צ).
תשובה מאהבה — רבי אלעזר פלעקלס (מפראג); שו"ת חידושי או"ח ויו"ד; (ג"ח, ד"צ, ירושלם תש"ל).
תשובות... — ראה: שו"ת...'.
תשובות והנהגות — רבי משה שטרנבוך שליט"א; תשובות בהלכה ובהנהגה בענינים שונים; (ג"כ, ירושלם).
תשובות מיימוניות — ראה 'הגהות מיימוניות'.